

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Forespørgsel nr. F 19:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvad kan regeringen oplyse vedrørende forberedelserne af WTO-ministerkonferencen i Singapore 9.-13. december 1996?«

Af Ove Fich (S), Charlotte Antonsen (V), Kent Kirk (KF), Steen Gade (SF), Elisabeth Arnold (RV), Annette Just (FP), Keld Albrechtsen (EL), Addi Andersen (CD) og Kristian Thulesen Dahl (DF).

(Forespørgslen anmeldt 22/10 96. Fremme af forespørgslen vedtaget 29/10 96).

Formanden:

Jeg skal allerede nu meddele, at afstemning om eventuelle motiverede dagsordener udsættes til tirsdag den 19. november.

Begrundelse

Ove Fich (S):

Det er sådan, at alle partierne i dette Ting uanset holdningen til WTO finder, at den politik, der skal føres i WTO fra såvel dansk som fra EU's side er meget væsentlig, og op til ministermødet i Singapore er der grund til at hæfte sig ved de emner, der kommer op, for så vidt angår handel, miljø, sociale klausuler, og hvad der ellers står på dagsordenen.

Derfor er det væsentligt, at Folketinget i dag benytter lejligheden til at få en meningsudveksling om WTO op til ministermødet i Singapore 1996.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Oprettelsen af verdenshandelsorganisationen WTO er et af de vigtigste resultater af Uruguay-runden. Hermed er der kommet en ny medspiller på banen i det globale økonomiske samarbejde.

Siden Breton Woods-konferencen i 1944 har INF og Verdensbanken gjort et godt stykke arbejde, men disse organisationers indfaldsvinkel, den finansielle og den valutariske, har savnet et rimeligt bidrag fra handelen, der jo er blevet én af de største aktører på vor tids internationale økonomiske scene.

WTO skal spille aktivt med til gavn for beskæftigelsen, til gavn for den vækst, der er

nødvendig for at finansiere vores velfærd, og til gavn for udviklingslandene. Hertil kommer, at WTO efter den danske regerings opfattelse skal yde et aktivt bidrag, når det drejer sig om miljø, sundhed og arbejdstageres rettigheder.

Udenrigshandelen vejer tungere i Danmarks økonomi, end tilfældet er for næsten alle andre lande. Udenrigshandelen svarer ofte til mindre end 10 pct. af et lands bruttonationalprodukt, men for Japan er tallet 17 pct., og for Danmark er det 35 pct. Danske eksportører og importører har deres virke i alle egne på kloden. Vi sælger og køber en bred vifte af varer, tjenesteydelser og intellektuelle ejendomsrettigheder.

Danmark har en helt klar interesse i et verdensomspændende samarbejde om at holde grænserne åbne for handel. Og vi har en klar interesse i at sikre regler, der giver danske virksomheder samme vilkår som konkurrenterne. Danmarks objektive interesser placerer os derfor blandt de stærkeste støtter for WTO.

Den første ministerkonference i WTO efter organisationens oprettelse, en konference, der afholdes fra 9.-13. december i år, er derfor af særlig betydning for Danmark. Og jeg er glad for denne mulighed for at orientere Folketinget om udsigterne for ministerkonferencen. Jeg vil give regeringens vurdering dels af udfaldet af konferencen og dels af resultatets betydning for den fremtidige handelspolitiske situation.

Jeg vil dele min omtale af dagsordenen op i fire punkter: for det første gennemførelse af Uruguayrundens resultat, for det andet de igangværende forhandlinger, for det tredje WTO's fremtidige arbejdsprogram og for det fjerde andre vigtige politiske områder. Men inden jeg går i gang med det første, vil jeg opholde mig ved et par generelle forhold.

Forberedelserne til konferencen er på vigtige punkter endnu ikke afsluttet. Vi sigter så at sige mod et mål, der er i bevægelse. Forberedelsesarbejdet er præget af, at WTO viderefører GATT's ordning med, at beslutninger kun kan træffes i enighed, hvilket betyder, at EU ikke kan blive stemt ned, men samtidig formindskes muligheden for fremskridt på punkter, hvor ikke alle deler vores ambitionsniveau.

Lad mig så først se på gennemførelse af Uruguayrundens resultater. Selve Uruguayrunden varede i 7 år, og deltagerlandene påtog sig omfattende forpligtelser til at sænke deres toldsatser og liberalisere deres lovgivning. Ministerkonferencen vil til december konstatere, at iværksættelsen skrider planmæssigt frem.

Grundlaget herfor er ved at blive skabt i de komiteer, der skal rapportere til konferencen. Komitéarbejdet har betydelig psykologisk nytteværdi, for intet land ønsker at være i en situation, hvor det bliver udspurgt, kritiseret, hængt ud eller isoleret.

EU har gjort et grundigt arbejde med at overvåge gennemførelsen, konklusionen er, at intet land systematisk slæber på fødderne, men der er enkeltstående problemer her og der. Selvfølgelig er forholdet, at gennemførelse af rundens resultater er sat på dagsordenen for Singaporekonferencen, virker som en tilskyndelse, som en katalysator til at få løst problemerne.

De krav, der stilles til landenes lovgivende og administrative apparat, er så tunge, at ikke alle udviklingslande i forbindelse med gennemførelsen kan løfte dem. Samtidig forholder det sig sådan, at gennemførelse er nødvendig for at integrere udviklingslandene i det multilaterale handelssystem, og at dette i øvrigt er ét af de mest effektive midler til deres økonomiske udvikling. Fra dansk side har vi derfor i længere tid talt for faglig assistance. Jeg glæder mig over, at forståelsen for denne tanke vokser. Det kommer jeg tilbage til.

Og så til sidst om gennemførelsen: Denne proces afsluttes ikke i Singapore. Gennemførelsesarbejdet kører videre. F.eks. er der på landbrug aftalt en 6-årig iværksættelsesperiode, på tekstiler en periode på 10 år. Desuden giver Uruguayrunden resultat udviklingslandene – især de mindst udviklede – længere tid, end de industrialiserede lande har fået.

Lad os så se på de igangværende forhandlinger. Hvad angår tjenesteydelser, lykkedes det ikke Uruguayrunden at nå til vejs ende, men på vigtige områder fortsatte forhandlingerne efter rundens afslutning. Det drejede sig først og fremmest om finansielle tjenesteydelser, telekommunikation og søfart. Også de forlængede forhandlinger sluttede, uden at man nåede et endeligt resultat.

Det er ikke tanken, at man vil forsøge at blive færdige i Singapore med dette. Tanken er, at ministerkonferencen skal sætte fart på telekommunikationen og finansielle tjenesteydelser. For telekommunikation skal forhandlingerne afsluttes 15. februar 1997, på de finansielle tjenesteydelser skal forhandlingerne genoptages i foråret 1997.

Det er regeringens håb, at Singaporekonferencen kan skabe den nødvendige politiske vilje. En WTO-aftale på de to sektorer, jeg har

omtalt, er vigtig for organisationens evne til at følge med den eksplosive udvikling i informationssamfundet og i globaliseringen af økonomien.

Søfartens interesse og betydning for Danmark er velkendt. For os er det afgørende at bevare og helst øge det nuværende høje liberaliseringsniveau. For os er indholdet af en aftale langt vigtigere end et hurtigt resultat. For søfart er situationen den, at forhandlingerne skal genoptages i år 2000; der er ikke fastsat en nøjagtig slutdato.

I varesektoren er der vigtige forhandlinger i gang, som man stiler efter at gøre færdige på Singaporekonferencen. Det drejer sig om bestræbelser på at afskaffe tolden på udstyr til brug for informationsteknologien. Fra dansk side støtter vi disse bestræbelser, og et godt resultat her er til gavn for danske forbrugere og for dansk erhvervsliv. Det vil desuden være et vigtigt signal om WTO's evne til at følge med i den teknologiske udvikling.

Jeg vil opholde mig lidt ved WTO's fremtidige arbejdsprogram. En hovedopgave på konferencen bliver at skabe en fælles holdning blandt de 125 medlemslande om WTO's arbejdsprogram for perioden indtil den næste ministerkonference i 1998. Der vil være to elementer i dette arbejdsprogram.

Det første element er de opgaver, som Uruguayrunden allerede har pålagt organisationen. Det er det, der teknisk kaldes den indbyggede dagsorden, som forudser behandling af bestemte spørgsmål på bestemte tidspunkter. Der skal tages fat på betydelige opgaver i 1997 og i 1998.

EU's holdning er, at den indbyggede dagsorden er et nøje forhandlet kompromis mellem forskellige interesser og ønsker. Der kan derfor ikke være tale om at genåbne alle dele af denne pakke i Singapore. Nogle tredjelande har fremsat forslag om konkrete ændringer. Med betydelig styrke har visse udviklingslande fremført tanken om at se på delelementer i den 10-årige iværksættelsesperiode for tekstiler. Dette er et betydeligt problem for visse af vore EU-partnere.

Det andet element i arbejdsprogrammet er det, der går under betegnelsen »de nye emner«. Den enighed, der i Singapore kan opnås om dette element, vil vise, hvor fællesnævneren for de 125 medlemslande er, og hvor fremadskuende og progressiv den er.

Det er emner, som har særlig betydning for Danmark, og jeg vil derfor omtale de vigtigste hver for sig.

Lad os så først se på handel og miljø. Drøftelserne finder sted i WTO's komité for handel og miljø, der fik sit mandat og arbejdsprogram på ministerkonferencen i Marrakech i april 1994. Både mandat og arbejdsprogram er så bredt formulerede, at de giver mulighed for at tage de spørgsmål op, som vi fra dansk side gerne vil tale om.

Regeringens ambitionsniveau var en naturlig konsekvens af det stærke ønske, der er i den danske befolkning om større hensyntagen til miljøet både hos os selv og globalt. Regeringen står fast på, at de danske forhandlingspositioner fortsat skal afspejle dette stærke folkelige ønske. Komiteen forhandlede om miljø og har vedtaget en rapport, der bliver fremlagt på Singaporekonferencen. Resultatet modsvarer ikke vores ambitionsniveau, men kredsen af miljøprogressive lande var dog enige om, at rapporten burde accepteres. Ét godt resultat er uden videre, at komiteen fortsætter sit arbejde. Vi havde gerne set, at det nuværende mandat og arbejdsprogram blev præciseret i miljøvenlig retning. Hos en del andre lande er der støtte til ændringer i modsat retning; resultatet bliver nok en videreførelse uden ændringer.

Jeg vil godt fremsætte nogle bemærkninger til punkter i komiteens arbejdsprogram. EU fremsatte tidligere på året et forslag om forholdet mellem WTO og handelsregler i internationale miljøaftaler. Forslaget sigter mod at forpligte WTO til i højere grad at acceptere sådanne handelsbestemmelser.

I EU-kredsen var Danmark blandt de første, der støttede tanken om et sådant forslag. Det er lykkedes at skabe enighed, således at EU samlet kunne fremsætte forslaget; EU-landene har til trods for hård modstand fra tredjelande formået at stå sammen om forslaget. Forslaget bliver ikke vedtaget i Singapore, men tiden arbejder for den tankegang, der ligger bag forslaget. Forslaget er på bordet, og dér bliver det; behandlingen af det vil fortsætte efter Singapore.

Under dagsordenspunktet om økomærkning er der skabt enighed om, at øget gennemsigthed for økomærkningsordninger er en fordel såvel fra et miljøsynspunkt som fra et handels-synspunkt. Vi ønsker fra EU-side, at WTO skal anerkende økomærkningsordninger, der vedrører en vares miljøskadelighedsprofil, ikke blot mens den bruges, men i hele perioden fra vugge til grav. Situationen omkring økomærker på grundlag af en sådan livscyklusanalyse vil næppe blive afklaret i Singapore, men også her er

det min overbevisning, at tiden arbejder for vore holdninger.

Jeg vil gerne fremhæve det dagsordenspunkt, der handler om forholdet mellem miljøbeskyttelse og markedsadgang. Punktet er af særlig politisk vigtighed, fordi det giver udviklingslandene et godt håndtag i deres bestræbelser for at få noget til gengæld for miljømæssige indrømmelser.

I dansk perspektiv er dette punkt af tredobbel værdi. Som nævnt er det for det første nøglen til at give udviklingslandene noget til gengæld for at fremme miljøbeskyttende foranstaltninger, for det andet fremmer det danske handelspolitiske ønsker om fortsat liberalisering, og endelig for det tredje fremmer det danske udviklingspolitiske holdninger, nemlig støtte til udviklingslandenes økonomiske udvikling. Og dette politiske perspektiv skal fastholdes, også efter ministerkonferencen.

Forsigtighedsprincippetets rolle i handel og miljø tillægger regeringen stor vægt. Vi bestræber os på som led i en proces at vinde tilslutning i EU til at arbejde for forsigtighedsprincippetets indpasning i WTO; det er endnu ikke lykkedes, men vi holder fast.

I afrunding af spørgsmålet om handel og miljø vil jeg gerne sige, at der er positive tendenser, selv om resultatet i Singapore ikke vil modsvare vores oprindelige ambitioner. Der er nu større forståelse for problemets betydning; forholdet mellem handel, miljø og udvikling er klarere identificeret. Arbejdet i handel- og miljøkomiteen præges af aktiv deltagelse; der er fremlagt omkring 30 konkrete forslag. Handel- og miljøkomiteens rapport er et nyttigt holdepunkt for det videre arbejde i komiteen; arbejdet har vist, at WTO har en opgave med hensyn til handel og miljø. Det er regeringens sigte at bygge videre på disse positive tendenser i overensstemmelse med Folketingets dagsorden af 24. januar 1995.

Det andet emne, jeg vil nævne, er handel og arbejdstagerrettigheder. Det er uafklaret, hvad der kan nås i Singapore; muligheden ligger et sted i nærheden af fire punkter, som WTO's generaldirektør, Ruggiero, har fremsat. Det vil sige:

1. Respekt for grundlæggende arbejdstagerrettigheder, som alle medlemmer af verdenserklæringen om menneskerettigheder har tilsluttet sig.

2. Alle delegationer har anerkendt ILO's lederstilling vedrørende internationale arbejds-spørgsmål.

3. Lavtlønslandenes komparative fordele sætter ingen spørgsmålstegn ved.

4. Alle forstår, at landene, der ønsker WTO-drøftelse af arbejdstagerrettigheder, ikke sigter på at indføre handelssanktioner.

For regeringen, der arbejder på grundlag af Folketingets dagsorden af 24. januar 1995, er målet, at ministerkonferencen træffer en beslutning, der etablerer en arbejdsgruppe i WTO-regi, hvor sagen kan fremmes yderligere.

En bemærkning til det centrale politiske spørgsmål er: Skal WTO beskæftige sig med fundamentale arbejdstagerrettigheder? Nogle når frem til på grundlag af, hvad jeg vil betegne som fortænkt analyse, at der ingen forbindelse er, hvorfor man konkluderer, at det skal WTO slet ikke beskæftige sig med.

Fra dansk side har vi gentagne gange gjort opmærksom på, at man hermed overser noget væsentligt. Hvis befolkningen i vor del af verden får det indtryk, at WTO ikke bekymrer sig om fundamentale arbejdstagerrettigheder, så får WTO et problem, og dermed får WTO's grundlæggende frihandelstanke også et problem.

Forholdet er efter min opfattelse, at forbrugeren allerede har besluttet sig. Der er en forbindelse mellem handel og fundamentale arbejdstagerrettigheder. Det er derfor nødvendigt, at WTO også af hensyn til organisationen selv drøfter handel og arbejdstagerrettigheder. Hvis WTO ikke tager handel og arbejdstagerrettigheder op, vil døren være åben for enegang og dermed risiko for protektionisme ad bagdøren. Derfor fastholder regeringen bestræbelserne for en fremsynet beslutning på dette område i Singapore.

Et tredje såkaldt nyt emne er handel og investeringer. Her ønsker vi fra dansk side en beslutning i Singapore om oprettelse af en arbejdsgruppe, der i første omgang skal analysere spørgsmålet. I betragtning af den markante vækst i danske investeringer uden for OECD-området har vi en betydelig interesse i, at der sker noget i WTO vedrørende handel og investering.

Situationen omkring det fjerde nye emne, handel og konkurrence, ligner situationen for handel og investeringer. Der er en klar dansk interesse i visse fælles rammer for indholdet af nationale konkurrenceregler.

Også emner som offentlige indkøb, regler om standarder for varer og lettelse af en række tyngende procedurer i forbindelse med international handel kan tænkes fremmet. Det er en klar dansk interesse.

Det ventes desuden, at Singapore-konferencen vedtager en erklæring, der behandler grundlæggende spørgsmål om WTO. Ved siden af den verdensomspændende handelsliberalisering, som WTO står for, findes der en del handelsarrangementer med et lille deltagerantal, herunder frihandelsaftaler. Denne type af aftaler er inden for de seneste 6-8 år tiltaget i betydning. WTO må forholde sig til denne udvikling.

Problemet er, at global liberalisering og regionale handelsarrangementer ikke altid trækker på samme hammel. Jeg omtalte tidligere den betydning, som den globale liberalisering har for Danmarks økonomi. Vi har en kontant interesse i, at regionale aftaler ikke udformes, så de indskrænker de muligheder, som WTO giver dansk eksport.

Singapore-erklæringen vil bekræfte WTO's forrang. Det kan Danmark tilslutte sig. Regionale arrangementer skal udformes, så de er i overensstemmelse med WTO's regler. Efter konferencen må man gå i gang med at undersøge, om WTO's regler skal strammes op.

I WTO's medlemskreds fylder udviklingslandene mere og mere. Regeringen hilser medlemslandenes ønske om at være med i WTO meget velkommen. Situationen medfører nye udfordringer for det globale handelssystem. Dem vil vi gerne være med til at løse, og blandt disse udfordringer er udviklingslandenes integration i WTO. Den er nødvendig, for at systemet kan fungere, og for at udviklingslandene kan opnå den tilsluttede økonomiske gevinst.

En række udviklingslande har reelle vanskeligheder med at gennemføre Uruguayrunden. Nogle udviklingslande importerer de fleste af deres fødevarer. Uruguayrunden skulle gøre denne import billigere ved at øge konkurrencen blandt eksportørerne. Midlet er at forbyde de rige lande at subsidiere deres landbrugseksport lige så meget, som de hidtil har gjort.

Den øgede konkurrence ser ud til at være længere om at slå igennem på priserne, end WTO-landene håbede. Og samtidig er fødevarereproducerende udviklingslande blevet ramt af faldende forsyninger på verdensmarkedet og deraf stigende priser for nogle af de fødevarer, som de er nødt til at importere. Det er sådan set ikke Uruguayrundens skyld, men resultatet er en svær situation for en gruppe af udviklingslande.

Endelig er der betydningen af WTO's arbejde for en meget uensartet medlemskreds.

Fra dansk side presser vi på for at få WTO til at se på disse spørgsmål. Singapore-konferencen skal tage stilling til to konkrete forslag, for det første en handlingsplan til hjælp for de mindst udviklede lande, for det andet, at WTO, UNCTAD og andre organisationer skal gå sammen om at fremme de mindst udviklede landes udenrigshandel.

WTO har som nævnt 125 medlemslande. Ca. 30 lande er i gang med medlemsforhandlinger. Det er en glædelig udvikling. Regeringen ser frem til snart at kunne byde gode partnere, herunder de baltiske lande og nogle af verdens største handelsnationer, velkommen. Det siger sig selv, at nye medlemmer må tilpasse deres lovgivning til WTO.

Jeg håber, at Singapore-konferencen vil lægge grunden til en god stemning i organisationen. Det er vigtigt, at ministerkonferencen igen om 2 år, i 1998, får forelagt et substantielt resultat af arbejdet. Hvis det sker, og hvis systemet med at bilægge tvistigheder fortsat har succes, er den nye organisation kommet godt fra start, og så kan vi realistisk og optimistisk gå ind i 1997, som markerer 50-året for indgåelsen af GATT-aftalen.

Forhandling

Ove Fich (S):

Jeg vil gerne starte med at takke regeringen for besvarelsen af forespørgslen. I Socialdemokratiet mener vi, det er overordentligt væsentligt, at Singapore-ministermødet afholdes. Det er i realiteten en historisk begivenhed. Det historiske består i, at vi nu har en organisation, der regulerer handel, ligesom vi tidligere har haft en organisation – og fortsat har det – der regulerer valutaspørgsmål. Det er en væsentlig markering. Det er vigtigt, at der nu er lavet nogle principper for den internationale handel, og det er vigtigt, at der er lavet en organisation for det, herunder ikke mindst til at løse de konflikter, der naturligvis opstår i sådanne sammenhænge.

Singapore-ministermødet har betydning i sig selv, også selv om det ikke kommer til at opfylde alle de ambitioner, vi i Socialdemokratiet havde. Det er væsentligt, at nogle af de hængepartier, som er, bliver afgjort. Jeg tænker her bl.a. på spørgsmålet om tjenesteydelser, jeg tænker på intellektuel ejendomsret, og jeg tænker på skibstrafik.

Det er også væsentligt, at Singapore-topmødet igen kigger på, om de tvistbilæggelsesmetoder, man har, er tilstrækkelige.

Jeg tror, det i denne sammenhæng er væsentligt at kigge ud over mødet i Singapore her i december måned 1996. Jeg tror, det er væsentligt, at man koncentrerer sig meget om det handlingsprogram, som skal vedtages, og som skal gælde for de næste 2 år, og jeg tror, det er væsentligt, at man tager en positiv indgang til den udvidelse af medlemskredsen, som der er lagt op til – ikke konkret i forbindelse med ministermødet, men fortløbende.

For Socialdemokratiet har spørgsmålet om miljø været helt væsentligt. Desværre er der ingen grund til optimisme i relation til Singapore-topmødet. Vi havde gerne set, at man var kommet meget videre. Vi forestiller os ikke for nærværende, at man skal gå ind i en detallovgivning omkring miljøområdet, men det, vi forestillede os, var, at man skulle erkende, at internationale miljøkonventioner er fuldt forenelige med WTO. Så langt kommer vi formentlig ikke, på trods af at arbejdsgruppen omkring miljø og handel nu har arbejdet i en længere periode. Derfor er det væsentligt, at dette arbejde fortsætter efter ministermødet her i december måned.

Et område, som vi også i Socialdemokratiet lægger stor vægt på, er spørgsmålet om sociale klausuler. Her må man vel indrømme, at man er kommet senere i gang. Vi ville gerne have, at en arbejdsgruppe kom i sving med at se på disse problemer.

Ofte stilles vi det spørgsmål: Er det overhovedet rimeligt, at man blander sig i andre landes måde at producere på? Er det rimeligt, at man så at sige laver eksteritorial lovgivning på dette felt? For Socialdemokratiet er svaret klart: Ja, det er rimeligt. Der må være anstændige arbejdsbetingelser overalt i alle lande.

Vi vil naturligvis ikke gå ind og lave en detaljeret lovgivning i andre lande, men vi må kræve, at grundlæggende ILO-konventioner overholdes i de enkelte lande, med hvem vi samhandler. Vi må så at sige kræve, at der er et minimum af social dimension i de lande, vi handler med.

Ofte rejses i denne sammenhæng det spørgsmål, om vi skal iværksætte sanktioner mod lande, som ikke overholder disse grundlæggende ILO-konventioner. I Socialdemokratiet tror vi, det er langt mere frugtbart, at man i stedet gennem nedsatte toldtariffer og lign. belønner de lande, som overholder de grundlæggende ILO-

konventioner, og vi arbejder en del med disse spørgsmål.

For så vidt angår udviklingslandene, er det klart, at en række udviklingslande har været skuffede over resultatet af WTO. Det kan ikke undre, at en række udviklingslande fik mindre ud af aftalerne, end de måske håbede. I og med at den præferencetilling, de havde i forskellige sammenhænge, blev udvidet til også at omfatte nyindustrialiserede lande, var det klart, at en række udviklingslande mistede fordele.

Men der er et reelt problem med en række udviklingslande specielt i Afrika, som man må se på. Man havde, som udenrigsministeren nævnte det, forventet et fald i fødevarerpriserne, men det modsatte har været tilfældet, bl.a. på grund af en vis mangel på fødevarer på globalt plan. Priserne er i stedet stigende, og derfor bliver man nødt til at se på situationen for de nettofødevarerimporterende lande, som tilhører den fattigste del af verden.

Det er også klart for Socialdemokratiet, at handel alene gør det ikke. Udviklingslandene klarer sig ikke udelukkende med dette. Det er vigtigt, at man fastholder det, som, jeg havde nær sagt på godt dansk, hedder *trade and aid*. De to ting må ses i sammenhæng. Man kan ikke udelukke det ene til fordel for det andet. Tingene hænger sammen.

Det er med glæde, vi har kunnet konstatere, at EU indtil videre har spillet en positiv rolle i WTO. Vi har set et par modige udspil fra EU f.eks. på miljøområdet, og jeg synes, det er væsentligt at gøre sig klart, at havde det ikke været for EU, havde Danmark stået væsentligt svagere i WTO.

Desværre er der enkelte partier, som ser WTO som inkarnationen af et nyt fjendebillede, når nu en del andre fjendebilleder i de sidste år er forsvundet. Det er lidt ærgerligt, for der er ingen tvivl om, at WTO er væsentlig som en organisering af den internationale handel. Man kan spørge: Hvad er alternativet? Alternativet er vel i virkeligheden, at der ville ske en komplet liberalisering uden nogen former for regeldannelse, og derfor tror jeg, det er vigtigt, at man erkender, at Danmark er med i WTO, at WTO kommer til at spille en stadig større rolle, og at det er væsentligt, at man bruger EU internt i WTO for at presse sine synspunkter igennem.

Endelig vil jeg sige et enkelt ord om Folketingets håndtering af WTO. Jeg tror, det er væsentligt, at Folketinget i stigende grad beskæftiger sig med denne organisation. Der sker meget, og

der vil ske mere og mere i de kommende år. Det bliver ikke altid let for Folketingets flertal at få sine prioriteter igennem i WTO. Det bliver et langt, sejt træk, men det er nødvendigt at beskæftige sig med det, og derfor er det vigtigt, at Folketinget i stigende grad inddrages. I al beskedenhed vil jeg mene, at det rigtigste er, at man orienterer Folketingets Europaudvalg meget intenst om udviklingen i WTO.

Jeg skal slutte med på vegne af regeringspartierne, Venstre og De Konservative at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget henviser til den betydning, liberaliseringen af den internationale handel har for Danmarks økonomi og for beskæftigelsen, til vigtigheden af et åbent multilateralt handelssystem samt til Verdenshandelsorganisationen WTO's centrale rolle i denne forbindelse, opfordrer Folketinget regeringen til fortsat at arbejde for en nedbrydning af internationale handelsbarrierer især for at lette de fattige landes deltagelse i den internationale handel, og regeringen opfordres samtidig til at arbejde for

- en større hensyntagen til en bæredygtig udvikling, herunder at der udarbejdes multilaterale retningslinjer for samspillet mellem miljøhensyn og varernes frie bevægelighed,
- at der i internationale miljøaftaler kan anvendes handelsbestemmelser uden at komme i konflikt med WTO,
- at der internationalt søges mere effektive midler, der kan fremme respekten for fundamentale arbejdstagerrettigheder på grundlag af de i ILO vedtagne konventioner,
- at der i WTO nedsættes en arbejdsgruppe til analyse af spørgsmål om arbejdstagerrettigheder, og
- at der skabes konkurrenceregler inden for WTO, så monopoldannelse modvirkes.

I den udstrækning, målene ikke nås på WTO-ministermødet i Singapore i december 1996, opfordres regeringen til at fortsætte arbejdet for, at WTO i højere grad kommer til at afspejle Folketingets prioriteringer. Regeringen opfordres til løbende at orientere Folketingets Europaudvalg om forhandlingerne i WTO.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 19).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Dette dagsordensforslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg vil gerne starte med at sige tak til hr. Ove Fich, fordi han nu efterhånden tager WTO-arbejdet så seriøst, at han beder om at få det behandlet seriøst også i Europaudvalget. Det er på høje tid.

Jeg vil også gerne sige tak til udenrigsministeren, fordi han nu også siger, at det her er vejen frem, hvis vi skal have en fri handel i verden.

Hr. Ove Fich brugte megen tid på at forklare, hvor forfærdeligt det var, at fødevarerpriserne var steget på verdensplan, samtidig med at hr. Ove Fich er formand for Europaudvalget, hvor vi diskuterer braklægning, hvor vi diskuterer, hvordan vi udtager områder, og hvor vi diskuterer, hvordan vi får mindst mulig produktion ud af landbrugsjorden. Det samme gør man såmænd også i USA. Der er en god grund til, at der ikke er det overskud af fødevarer. Eller hvad, kan jeg ikke nære mig for at spørge hr. Ove Fich.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg synes, det er dybt beklageligt, at regeringen har valgt ikke at ville tage hensyn til venstrefløjens ønsker i denne sag, men faktisk har ført en revolverpolitik over for os og nu har valgt at foreslå en dagsorden sammen med de borgerlige, en dagsorden, der i realiteten, fordi den i sin indledning understreger frihandelsprincippet og liberaliseringen som det overordnede, er et tilbageskridt i forhold til det, som Folketinget vedtog den 24. januar 1995. Det er et bevidst valg af regeringen, at liberalismen sættes i højsædet, og at man ikke vil bruge den mulighed, der var, for at etablere et grønt flertal sammen med venstrefløj. Det er dybt beklageligt, og på den baggrund må jeg fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget konstaterer, at der i Folketingets Europaudvalg bør vedtages en beretning vedrørende forhandlingsoplæg og mandatgivning vedrørende WTO-sager og vedrørende

løbende orientering til Folketinget om WTO-sager, opfordrer Folketinget regeringen til på WTO's ministerkonference og i alle øvrige relevante sammenhænge at arbejde for

- at de enkelte lande frit kan vedtage miljøstandarder og uafhængigt af WTO kan fastsætte regler om godkendelse af og mærkning af økologiske produkter,
- at multilaterale miljøaftaler ikke underlægges WTO-reglerne om frihandel,
- at der internationalt søges mere effektive midler, der kan fremme respekten for fundamentale arbejdstagerrettigheder på grundlag af de i ILO vedtagne konventioner,
- at de fattige lande uanset WTO-reglerne kan fastsætte de nationale beskyttelsesforanstaltninger, som er nødvendige for deres produktion, samt stille forslag om
- at de fattige lande skal have fuld kompensations for de negative virkninger af WTO's frihandelsprincip.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 21).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Også dette dagsordensforslag skal jeg lade indgå i de videre forhandlinger.

(Kort bemærkning).

Ove Fich (S):

Fru Annette Just spurgte til fødevarerpriserne. Der er en god grund til, at fødevarerpriserne er stigende, nemlig at man har haft en meget dårlig høst i Sydeuropa.

Europaudvalget, og det er fru Annette Just medlem af, besøgte bl.a. Spanien, som beklagede sig dybt over den dårlige høst, man havde haft.

Derudover kan man se det afspejlet i braklægningen, for braklægningsprocenten går ned og ned og ned, og det er netop, fordi der er ved at være mangel på bestemte fødevarer. Så jeg mener sådan set, at det hænger ganske godt sammen.

Til hr. Keld Albrechtsen vil jeg blot sige: Man kan naturligvis være modstander af frihandel. Det er vi ikke. I Socialdemokratiet finder vi, at frihandel er et element, ikke det eneste element, men et vigtigt element til at bygge et samfund, og i et land, der har 35 pct. ekstern handel, er det helt grundlæggende, at der er frihandel globalt, og derfor støtter vi rent faktisk dette.

Det dagsordensforslag, som Enhedslisten har fremsat, vil gennemhulle frihandelen, idet det på masser af områder vil give de enkelte lande ret til helt tilfældigt at fastsætte egne regler.

Vi ønsker et internationalt samfund, hvor der er regler, og hvor der er orden, således at man ikke kan snyde hinanden, og derfor må vi naturligvis afvise Enhedslistens dagsordensforslag.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Det ville være trist, hvis debatten kom til at handle om frihandel eller ikke frihandel. Det, der burde være den indholdsmæssige diskussion, er, hvilken form for frihandel vi ønsker. Hvad er det for nogle regler, der skal regulere den frihandel, som finder sted?

Det er vores opfattelse, at det dagsordensforslag, som regeringen sammen med V og K vil vedtage i dag, indholdsmæssigt har nogle gode ting og bekræfter dagsordenen fra januar 1995 på nogle afgørende punkter om miljømæssige hensyn, arbejdstagerrettigheder m.v.

På den anden side er det klart utilstrækkeligt i forhold til de problemer, som ikke mindst de fattige lande står over for, nemlig de problemer, som miljøet giver i forbindelse med frihandelen, og derfor skal jeg på SF's vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget bekræfter sin dagsorden af 24. januar 1995, opfordrer Folketinget regeringen til at sikre, at implementeringen af Marrakech-beslutningen om kompensation til de mindst udviklede og nettofødevarerimporterende lande iværksættes straks, ligesom landene inden for WTO sikres mulighed for at beskytte egne fødevaremarkeder.

Folketinget opfordrer endvidere regeringen til at arbejde for

- at de fattigste ulande får finansielle ressourcer til at drage fordel af Uruguayrundens resultater,
- at der laves et nyt og langt mere gennemsigtigt præferencesystem, hvor niveauet bestemmes ud fra fattigdomskriterier og kriterier for miljømæssig og social bæredygtighed,
- at styrke oprindelige folks ret til traditionel brug af og viden om genetiske ressourcer, bl.a. medicinplanter og egne gener, samt sikre

- at bønder kan anvende dele af sidste års høst til såsæd uden royalties (farmersprivileges),
- at der ydes teknisk, økonomisk og administrativ bistand til ulandes opbygning af apparater til rådgivning og kontrol med økologisk jordbrugsproduktion og støtte til omstillingsprocessen, samt at muligheden for uafhængige certificeringsorganer sikres i Codex Alimentarius og WTO,
- at der indarbejdes større hensyntagen til en bæredygtig udvikling af WTO-systemet, bl.a. gennem sikring af muligheden for anvendelse af grønne afgifter, også på transport, brug af miljømærker med fri og lige adgang for alle, indarbejdelse af et forsigtighedsprincip i traktaten samt et bredere begreb for accept af nationale og regionale miljø-, sundheds- og forbrugerhensyn end rent videnskabelige, og
- at der skabes konkurrenceregler inden for WTO, så monopoldannelse modvirkes.

Endelig opfordrer Folketinget regeringen til fremover at orientere Folketingets Europaudvalg om forhandlinger i Codex Alimentarius og WTO samt at forelægge forhandlingsoplæg forud for afgørende beslutninger.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 20).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Ja, jeg skal trods længden af dette dagsordensforslag i anledning af, at jeg er i godt humør, alligevel lade det indgå i de videre forhandlinger.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg synes, hr. Ove Fichs indvendinger mod Enhedslistens dagsordensforslag er urimelige.

Det, vi siger i vores dagsorden, er, at f.eks. de aftaler, der ligger i Montrealkonventionen, der indeholder bestemmelser, der skal beskytte ozonlaget, kan gennemføres, også selv om de strider mod WTO-regler, og naturligvis skal gå forud for WTO-regler. Det håber jeg hr. Ove Fich er enig i. Det er lige nøjagtig det, vi foreslår i vores dagsorden, og det synes jeg ærlig talt er et fornuftigt og rimeligt krav. Det betyder ikke, at der dermed er givet adgang til, at man helt tilfældigt, som hr. Ove Fich siger, bare kan indføre alle mulige handelshindringer. Så hr. Ove Fich bedes venligst gennemlæse Enhedslistens forslag en gang til.

Hr. Ove Fich får altså ikke Enhedslisten til at underskrive denne jubelerklæring om liberalis- mens velsignelser, som det var regeringens krav at vi skulle gøre for at komme ind i forhandlin- ger om dette her. Sådan kan man altså ikke try- ne Enhedslisten.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Blot for at der ikke skal herske nogen misforstå- else. Når hr. Ove Fich siger, at de i et område i Spanien har haft en dårlig høst i år, så er det helt korrekt. Ikke desto mindre er der ca. 12-15 pct. mere end forventet i det samlede høstudbytte i EU-området. Så den holder ikke rigtig vand.

Nej, problemet er, at EU ikke turde tage tyren ved hornene og gennemføre det frihandelsprin- cip, som ville have sikret, at priserne havde været stabile, og at man havde kunnet sælge over hele verden, men absolut skulle lave en sådan markedsøkonomi, som skulle diktere, hvad man skulle producere, og hvor man skulle producere.

Det er de dårligdomme, man måske har en chance for at få udryddet, hvis vi fik WTO til at fungere i stedet for EU's landbrugspolitik.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Når jeg tager ordet for en kort bemærkning til hr. Ove Fichs ordførerindlæg, er det, fordi der i ordførerindlægget kom det forslag, at Euro- paudvalget i højere grad skulle arbejde med WTO-sagerne. Det synes jeg er et godt forslag, og det vil Dansk Folkeparti erklære sin støtte til.

Men jeg har lidt svært ved at se, hvad det egentlig er, hr. Ove Fich foreslår. Derfor vil jeg bede hr. Ove Fich uddybe det, for som jeg hører hr. Ove Fich, kan resultatet meget vel være, at vi stort set fortsætter, som vi gør nu, men at der måske kommer en minister en enkelt gang mere end tidligere.

Hvori består den egentlige forskel? Består den i, at Europaudvalget skal have en egentlig kompe- tence på det område, som gør, at der bliver mandatgivning? At Europaudvalget måske med de samme kriterier, som gælder for Europaud- valgets almindelige sager, skal ind og diskutere de her ting – altså et væsentlighedskriterium? Eller hvad er det egentlig, Socialdemokratiet forestiller sig?

For hvis ikke vi får uddybet lidt mere kon- kret, hvad det egentlig er, Europaudvalget skal gøre ved det her, så risikerer vi jo, at det ender i

en masse smukke ord og ikke særlig megen handling.

(Kort bemærkning).

Ove Fich (S):

Til hr. Keld Albrechtsen fra Enhedslisten vil jeg blot sige, at det også for Socialdemokratiet naturligvis er således, at man skal kunne over- holde Montrealkonventionen og andre interna- tionale miljøkonventioner, samtidig med at man opfylder sine betingelser i WTO.

Men det, som Enhedslisten skriver, er, at de enkelte lande frit kan vedtage miljøstandarder og uafhængigt af WTO fastsætte regler om god- kendelse af og mærkning af økologiske produk- ter. Man er altså klar til at bryde ud af rammen inden for WTO. Vi foretrækker, at der interna- tionalt er klare regler for, hvad man kan gøre på de her felter. Det er vores målsætning.

Til hr. Kristian Thulesen Dahl vil jeg blot sige, at i Socialdemokratiet er vi demokrater – det indgår i øvrigt også i vort navn – og derfor er det klart, at måden, hvorpå Europaudvalget skal beskæftige sig med de her spørgsmål, må vi naturligvis forhandle mellem partierne. Jeg forestiller mig, at der afgives en beretning om det pågældende spørgsmål.

For så vidt angår mandatgivning, vil jeg sige, at der jo allerede i dag afgives mandat. For i den udstrækning, det er inden for EU-kompetence, og det er der en hel del ting, der er i WTO, er det naturligvis således, at Europaudvalget afgiver et mandat til de pågældende ministre. Men lad os komme tilbage til det konkret i relation til en beretning.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen):

Jeg tager ordet på dette tidspunkt i debatten for at forhindre, at der skulle brede sig en misfor- ståelse. Jeg synes, der var opræk til en misfor- ståelse i hr. Kristian Thulesen Dahls indlæg.

Det forholder sig jo ikke sådan, at regeringen kan fastlægge sine holdninger til EU's politik på WTO-området uden at møde frem med for- handlingsoplæg, og det har jeg da gjort ved adskillige lejligheder. Når EU's holdning fast- lægges, må vi selvfølgelig komme til Europaud- valget med forhandlingsoplæg, så det er jo ikke uden for Europaudvalgets indflydelse og sæd- vanlige kontrolmuligheder.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Det er altså for tyndt, når hr. Ove Fich her i dag siger, at vi må diskutere videre, på hvilken måde Folketinget og Folketingets Europaudvalg kan få indflydelse på de sager, der behandles i WTO-systemet. Det er over et halvt år siden, at hr. Ove Fich som formand for Folketingets Europaudvalg tilkendegav, at der skulle findes en løsning på det spørgsmål, og der er ikke sket noget siden. Vi kan ikke blive ved med at henvise til, at det er noget, der skal drøftes senere.

Det er altså urimeligt, at det eneste, man kan komme frem til her i dag, er, at Folketingets Europaudvalg løbende skal orienteres om, hvad der sker. Realiteten i dag er jo den, at repræsentanter for erhvervsorganisationer ved langt mere om, hvad der sker i hele WTO-systemet, har langt mere indflydelse på, hvad der sker i WTO-systemet, end Folketinget har.

Det burde for et demokratisk parti, som hr. Ove Fich repræsenterer, være helt urimelige tilstande, at repræsentanter for f.eks. Dansk Industri sidder med oplysninger, har indflydelse på nogle ting, som Folketingets Europaudvalg og Folketinget som sådan i dag i praksis intet ved om, ingen indflydelse har på.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg havde på et Ritzautelegram fra den 11. november forstået det sådan, at hr. Ove Fich varslede forbedrede regler om mandatgivning og om orientering til Folketingets Europaudvalg. Nu synes det, som om hr. Ove Fich er på tilbageslag, også i dette spørgsmål.

Så vil jeg sige, at når hr. Ove Fich henviser til, at vi kræver, at de enkelte lande kan fastsætte miljøstandarder, så er det jo nøjagtig det samme, som vi har sagt i forbindelse med miljøgarantien i forhold til EU. Og jeg har da forstået, at regeringens et pænt stykke ad vejen er enig i, at vi skal kunne bruge miljøgarantien effektivt til at kunne fastsætte bedre miljøstandarder dér, hvor det er nødvendigt for miljøet her i Danmark, og ikke med det sigte at indføre tekniske handelshindringer. Det er det, vi udtrykker i vores dagsorden. Så hr. Ove Fichs kritik af vores dagsorden er i et og alt forfjælet, må jeg sige.

Jeg synes, at man som udgangspunkt kunne have brugt det forslag, som hr. Jørn Jespersen har stillet om, at man henviste til 24. januar-dagsordenen, i stedet for den indledning med en lovsang af liberalismen, som hr. Ove Fich

gav. Så kunne der have været en forhandling, så kunne vi måske være blevet enige.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg er glad for, at jeg fik spurgt hr. Ove Fich om en uddybning af spørgsmålet om Europaudvalgets indflydelse, og jeg er egentlig også glad for, at udenrigsministeren tog ordet allerede på det her tidspunkt og gjorde det klart, at på en række områder, hvor der er delt kompetence, og hvor der naturligvis også er EU-kompetence allerede i dag, behandles spørgsmål om de her ting i Europaudvalget med mandatgivning.

Det er også derfor, jeg spurgte hr. Ove Fich, hvori forskellen på det, hr. Ove Fich forestiller sig, og det, vi har i dag, egentlig består. For jeg har meget, meget svært ved at se, at der er noget som helst konkret i det, hr. Ove Fich foreslår. Der er nogle flotte ord, som vi har kunnet læse, som det også lige har været nævnt, både på Ritzaue og i andre medier, og så er det altså også gengivet i hr. Ove Fichs ordførerindlæg i dag, at Europaudvalget skal have større kompetence. Men hvor det skal ske, hvordan det skal ske, hvornår det skal ske, det udflyder i en sætning om, at det må man jo nu diskutere, for Socialdemokratiet er jo demokratisk, og det må vi så vende tilbage til. Men hvor hr. Ove Fich selv har forestillet sig, at det konkret skulle ske, har vi ikke hørt noget som helst om her i dag. Så må jeg ærlig talt sige, at så synes jeg, det er et tyndt forslag at komme med fra Europaudvalgets formands side.

(Kort bemærkning).

Ove Fich (S):

Nu er denne debat som mange debatter her i Tinget ved at udarte til en debat om procedurer frem for indhold, men jeg skal gerne sige, at jeg mener, at hr. Jørn Jespersen satte fingeren på det rigtige punkt.

Situationen er den, at en masse mennesker i det her samfund ved langt mere om WTO, end Folketinget gør, og det må vi have rettet op på. Vi må følge det tættere på den ene og den anden måde og ikke blot, når der er ministermøder, men også i det løbende arbejde inden for WTO.

Det er det, der er hensigten med det, men de nærmere praktiske omstændigheder tror jeg det er klogest at vi drøfter stille og roligt i Europaudvalgets underudvalg og i Europaudvalget selv.

Jeg mener, at hr. Jørn Jespersen gør klart, at disse organisationer tilmed er skævt repræsenteret – og det er jeg meget enig i – således at bestemte organisationer, som har midler til det, kan følge tingene ordentligt, og andre organisationer ikke kan, og at det er et stort problem, som vi må se nærmere på.

Til Enhedslisten vil jeg blot sige: Hvis man mener, at jeg i den grad kan misforstå Enhedslistens dagsordensforslag, så vil jeg opfordre til, at man tager et kursus i skrivning, for jeg synes, det dårligt kan opfattes på anden måde end den, som jeg netop gav udtryk for. Men jeg er da glad for, at Enhedslisten har korrigeret min opfattelse.

Charlotte Antonsen (V):

Venstre er tilfreds med WTO, og vi mener faktisk, at det er fantastisk godt, at der i dag er en international handelsorganisation, hvor der også er et tvistbilæggesystem, i stedet for det gamle GATT-system, som selvfølgelig var udmærket, men som var lidt løsere i strukturen.

Forespørgslen i dag handler jo om, hvad vi ønsker der skal ske på Singaporemødet, og jeg kan da godt med det samme afsløre, at vi hverken kan stemme for Enhedslistens eller for SF's forslag til dagsorden.

Med hensyn til SF's dagsorden synes jeg, det er vigtigt, at vi under debatten i dag også tænker på, at de punkter, der blev remset op fra SF's side, altså skal diskuteres på et enkelt møde, og det synes jeg det er lidt voldsomt af SF at foreslå.

Og Enhedslisten plejer jo, når vi diskuterer EU, at henvise til, at den kun vil arbejde internationalt, og at den ikke vil lukke sig inde i EU. Men når det så drejer sig om en international organisation, siger Enhedslisten alligevel nej. Den ønsker åbenbart også anarki på dette område!

Det, der er vigtigt for os på Singaporetømmødet, er jo, at det først og fremmest kommer til at koncentrere sig om det, der er hovedemnerne for WTO, dvs. at sikre, at Uruguayrundens resultater med hensyn til en liberaliseret verdenshandel og reducerede toldsatser bliver ført ud i livet som planlagt.

Derudover mener vi, at nogle af de udestående problemer fra Uruguayrunden skal løses, måske ikke lige på dette topmøde, men at de i hvert fald skal rejses dér igen.

Forudsætningen for vækst og velstand er øget international handel. Det er desuden i forbru-

gernes interesse, at varerne er så billige og så gode som muligt, og det sikres gennem international konkurrence.

Det vigtige og det, der er styrken i WTO, er, at der både er rettigheder og pligter, og det skal vi holde fast i også på det kommende ministermøde, som jo er det første af sin art i WTO. Og det er afgørende, at de aftalte toldreduktioner, der jo bringer den gennemsnitlige told på industrivarer ned på 4 pct., ikke får nogle lande til at begynde at lægge andre hindringer i vejen for den frie udveksling af varer.

En anden hovedopgave for WTO er for os at se, at så mange lande som muligt bliver medlemmer. Der er 125 medlemslande i dag, og 10 nye er på vej, og vi er glade for, at de baltiske lande er blandt de ti nye ansøgerlande.

De udestående problemer, som jeg nævnte at man bør drøfte, er telekommunikation og finansielle tjenesteydelser, for det er vigtigt, at der ikke er handelsmæssige begrænsninger på disse områder – det er både vigtigt for produktionssektoren og for skabelsen af nye arbejdspladser.

I dag andrager telekommunikation og finansielle tjenesteydelser faktisk 25 pct. af den internationale handel; så det er en ret stor del af verdensøkonomien, vi taler om, og derfor er det vigtigt, at også disse områder kommer ind under WTO, altså at arbejdet med dem bliver afsluttet.

Det er også meget fornuftigt at se på hele markedet for offentlige indkøb. Ligesom vi allerede i dag i EU tvinger, havde jeg nær sagt, landene til at liberalisere markedet på dette område, mener vi også, det er fornuftigt at tage fat på denne sag på internationalt plan for at bryde nogle offentlige monopoler, og for at priserne kan blive lavere.

I dag er det sådan, at kapital flytter mere end varer, og derfor er det også helt centralt, at vi får opstillet et internationalt regelgrundlag for liberalisering og beskyttelse af udenlandske investeringer.

Hele diskussionen om at sikre kapital og investeringer i andre lande er særdeles vigtig i forhold til de østeuropæiske lande, som jo i meget høj grad er afhængige af, at der kommer investeringer udefra, for at de hurtigt kan få gang i deres produktion, som er et meget væsentligt udestående område.

Til sidst vil jeg komme ind på det, som er blevet nævnt som nye emner af udenrigsministeren, og dér vil jeg for det første sige, at på miljøområdet er vi meget enige med regeringen, for

som bekendt er der nogle miljøproblemer, især vand- og luftforurening, som er internationale, og som derfor selvfølgelig kræver internationale løsninger.

Men på den anden side er det jo også vigtigt, at vi ikke laver nogle regler, der begrænser den frie handel. Vi skal jo forsøge at begrænse den frie handel så lidt som muligt, og derfor er det for os at se udmærket, at WTO begynder at beskæftige sig med miljø, bl.a. for at sikre, at miljøregler, som bliver vedtaget i andre fora eller i forskellige konventioner, ikke kommer til at udgøre en trussel for den internationale handel.

Vi er klar over, at SF vil gå længere på dette punkt, og vi har jo også mærket os, at SF har en væsentlig alliancepartner i Frankrig, og det synes jeg siger lidt om, hvad det er for synspunkter, SF står for, når man sådan presser på for at få miljø og arbejdstagerrettigheder med, for Frankrig er jo et meget protektionistisk land, og SF er jo ikke specielt glad for fri handel. SF stemte jo imod pakken, dvs. det indre marked, og det, at man opstiller alle mulige krav, som begrænser den frie handel, er jo helt i tråd med SF's politik. Så vi er ikke så overraskede over, at især SF er bekymret, og at SF foreslår en alternativ dagsorden.

For os at se bør miljø fortsat behandles i særskilte konventioner, og det er jo så WTO's opgave at acceptere konsekvenserne af disse verdensomspændende aftaler. Men WTO er ikke en miljøorganisation og heller ikke en ulandsorganisation; det er en handelsorganisation, og derfor må vi være kritiske, når man forsøger at inddrage respekt for miljøet i WTO.

Jeg er helt enig i, at det er vigtigt, at WTO arbejder med miljøemnet, for der er en naturlig berøringsflade, men der er jo, som jeg allerede har nævnt, konventioner, der både har miljø og handel med, og for at få nogle miljøkrav gennemført er man nok nødt til at kunne presse på ved hjælp af bl.a. handelssanktioner.

I Venstre støtter vi begrænsninger af den frie markedsøkonomi, når det tjener nogle overordnede miljømæssige interesser, og vi finder også, at det er i dansk erhvervslivs interesse, fordi det jo betyder, at det ikke kommer til at gå enegang, for det, at man i andre lande også stiller miljøkrav, betyder jo i praksis, at det danske erhvervslivs konkurrenceevne bliver mere lige med konkurrenternes.

Miljøpolitik er også relativt let at håndtere i denne sammenhæng, fordi den faktisk kan

kvantificeres og der kan opstilles nogle objektivt konstaterbare krav.

Så vi synes, det er udmærket, at miljø bliver inddraget. Det er konklusionen på diskussionen om dette nye emne.

Vi er lidt mere skeptiske, når det drejer sig om arbejdstagerrettigheder, fordi arbejdstagerrettigheder let kan gå hen og blive politik. Og når hr. Ove Fich taler om, at man i hvert fald må kunne kræve et minimum af en social dimension, så bliver jeg meget nervøs, for den sociale dimension, vi kender, er fyldt med detaljer, og hvis man begynder at indføre dem som internationale krav og som forudsætninger for lige adgang til de internationale markeder, frygter vi faktisk, at ulandene får problemer med at komme af med deres varer.

Det er i forvejen meget svært for ulande at sælge varer f.eks. til EU, fordi vi jo har meget strenge beskyttelseskrav, som ulandenes varer også skal leve op til. Så hvis man oven i dét kræver et minimum af en social dimension af dem, som Socialdemokratiet sagde, så er vi altså bange for, at det, man reelt gør, er at holde ulandene ude.

Derfor mener vi, man skal være meget varsom på det punkt, og dér vil jeg så holde mig til, hvad udenrigsministeren sagde, nemlig at vi skal arbejde for, at de mere fundamentale arbejdstagerrettigheder i de generelle ILO-konventioner kommer ind, for de er jo en slags forlængelse af menneskerettighederne, og derfor mener vi faktisk, at det er fornuftigt at medtage dem. Men vi vil advare imod for meget idérigdom og detaljerytteri på dette område.

Afslutningsvis vil jeg sige, at de vigtigste hovedpunkter på WTO-konferencen er en udbredt vedtagelse af internationale standarder og gensidig anerkendelse og at sikre den frie handel og ikke at føre ulandspolitik og miljøpolitik.

Danmark er medlem af EU, og når vi taler om WTO, er det vigtigt, at vi netop benytter vores plads i EU til at påvirke beslutningerne dér og så derefter står sammen med de øvrige lande, når sagerne rejses på WTO-ministerkonferencen.

Derfor finder vi, at det er fornuftigt at holde sig til den dagsorden, som hr. Ove Fich har foreslået, og som faktisk er identisk med den, vi vedtog sidste år, på nær et enkelt punkt, for det er egentlig for sent nu at komme med nye dagsordenskrav til mødet i december i Singapore. Det er blevet forhandlet i EU, og jeg mener ikke,

det er nogen god idé, at Danmark så kommer med særstandpunkter i forhold til det, som EU allerede har fastlagt.

Så det er fornuftigt at videreføre den hidtidige politik. Men det nye punkt om, at der skal skabes konkurrenceregler inden for WTO, som kan modvirke monopoldannelser, støtter vi også, men det er ikke noget, der vil ske overnight; det er en meget lang proces. Men det er da klart, at det er udmærket at tage fat på den problematik, men vi er altså opmærksomme på, at det vil tage nogle år, før det bliver gennemført i praksis.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg lagde mærke til, at fru Charlotte Antonsen præciserede, at man ønsker, at miljøområdet kommer med i WTO, fordi man på den måde kan sikre, at internationale miljøaftaler ikke kommer til at stride mod WTO-reglerne. Sådan hørte jeg det.

Mit spørgsmål er så, om det altså skal forstås sådan, at Venstre mener, at WTO-reglerne har forrang. Er det rigtigt forstået?

Og så vil jeg spørge, om det også er det, som udtrykkes i dagsordenen, for i dagsordenen står der jo, »at der i internationale miljøaftaler kan anvendes handelsbestemmelser uden at komme i konflikt med WTO«, for det er en flertydig sætning, der kan læses på to måder, og derfor vil jeg spørge, om det er forslagsstillernes opfattelse, at den skal læses således, at WTO-regler har forrang frem for internationale miljøaftaler.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Fru Charlotte Antonsen mener, at den dagsorden, SF har foreslået, er lidt voldsom i forhold til Singapore-mødet, og jeg er enig i, at hvis det kun var Singapore, vi snakkede om, så ville vores dagsorden og for den sags skyld også den dagsorden, som Venstre er med i, være for omfattende.

Men det, vi må konstatere, er jo, at set fra et dansk synspunkt og med vores ønske om solidaritet med den tredje verden og vores ønske om en bæredygtig udvikling kommer der ikke særlig store fremskridt på Singaporemødet, og derfor er det nødvendigt, at vi allerede nu begynder at diskutere de danske prioriteringer i arbejdet efter Singapore, og det er i det lys, vores dagsorden skal ses.

Og SF's holdning til frihandel har fru Charlotte Antonsen misforstået: Vi går faktisk ind for frihandel, for alternativet er protektionisme, og det er i hvert fald ikke til gavn for de fattige lande i den tredje verden, for protektionisme vil betyde, at det er de stærkes ret, der kommer til at gælde.

Men det, vi siger, er, at vi ønsker en reguleret og anstændig ramme omkring frihandel, og her er det afgørende, at der bliver nogle diskussioner om forholdet mellem handel og miljø, og dér synes jeg fru Charlotte Antonsen stiller et helt forkert spørgsmål, når hun spørger, om miljøbestemmelser er i uoverensstemmelse med frihandel, for det rigtige spørgsmål er, om frihandel er i uoverensstemmelse med en bæredygtig udvikling.

Derfor vil jeg stille det samme spørgsmål som hr. Keld Albrechtsen, for det er helt centralt.

(Kort bemærkning).

Charlotte Antonsen (V):

Jeg vil gerne svare hr. Keld Albrechtsen og hr. Jørn Jespersen:

Som jeg var inde på i min ordførertale, er ideen med internationale miljøaftaler, som også indeholder noget om handel, jo netop at bryde med det overordnede princip i WTO om international frihandel, og dér støtter vi i Venstre, at man af hensyn til miljøet kan bryde med de generelle WTO-krav, og for os at se er det også det, der ligger i dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Bare for at blive helt sikker på, hvad det er, Venstre mener. Betyder det, at Venstre er enig i, at hvis der er internationale miljøaftaler som Baselkonventionen, Montrealprotokollen, CITES osv., som har bestemmelser om handels sanktioner, skal eventuelle konflikter afgøres ved, at man fastslår, at disse internationale miljøaftaler har forrang frem for WTO-regelsystemet?

Og spørgsmål nummer to: Er Venstre enig i, at det skal fastslås helt utvetydigt i WTO-regelsættet, at landene har adgang til at benytte sig af miljømærkning og økologimærkning, hvor alle har lige og fri adgang naturligvis, men at det er noget, man kan bruge i miljøarbejdet til at fremme en bæredygtig udvikling, uden at det er i strid med WTO's regler?

(Kort bemærkning).

Charlotte Antonsen (V):

Til hr. Jørn Jespersen: Altså vi er enige i, at Baselkonventionen og Montrealkonventionen lægger begrænsninger på den internationale handel, men derfra og til at sige, at de altid vil have forrang, er lidt langt at gå, for vi kunne godt forestille os, og vi kunne godt tænke os, at der kom nye internationale miljøkonventioner.

Det er da klart, at noget af det, der lægges op til i WTO, og som vi finder fornuftigt, er, at man så beskæftiger sig med miljøpolitikken i en arbejdsgruppe, hvor man forsøger at tage højde for de situationer, når de opstår.

For det er da klart, der er en diskussion. Jeg kan da ikke forudse, om der kan komme en eller anden international miljøhandel, som vil være uacceptabel set fra WTO's synspunkt. Problemet er, at de to organisationstyper strider mod hinanden, og derfor er det vigtigt, at man tager hånd om problemet internt. Men vi er jo helt enige i, at de konventioner, vi har besluttet på området, har forrang i praksis.

Med hensyn til miljømærkning mener vi også, det er fornuftigt, at man forsøger at lave internationale regler for miljømærkning. Vi synes, det er forkert, at man i Danmark har nogle regler, der reelt kan være med til at holde andre landes varer ude, fordi der er et krav om, at varerne skal være pakket i Danmark. Så vi så meget gerne internationale regler på det område, og det er vi glade for at WTO arbejder med.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne takke fru Charlotte Antonsen for besvarelsen af vores spørgsmål. Det står jo nu krystalklart, at Venstre mener, at miljøreglerne skal ind i WTO med henblik på, at kommende konflikter mellem frihandel og miljø afklares i WTO. Det opfatter jeg som en forrang for WTO frem for miljøet.

Det er i hvert fald så flertydigt, det, Venstre svarer på det spørgsmål, jeg stillede om, hvordan man skal forstå den pind i dagsordenen. Ja, det skal man altså forstå sådan, at man ikke kan svare så præcist med hensyn til fremtiden, hvordan rangforholdet vil være mellem WTO-regler og miljøregler.

Jeg synes, det har været nyttigt at få det belyst, for tidligere har vi fra hr. Ove Fichs side fået en formulering af det her, som var anderledes. Nu er denne dagsordens formulering blevet afsvækket; det er klart kommet frem i Venstres

melding. Det er vi kede af, men jeg er glad for, at det er kommet åbent frem.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Jeg synes, det er temmelig afgørende, at den alliance, som regeringen har valgt at indgå i dag med Venstre og De Konservative om den foreliggende dagsorden, ikke fører til tilbageskridt i forhold til det, som jeg troede der var enighed om, når det drejer sig om spørgsmålet mellem handel og miljø. Den tolkning, som fru Charlotte Antonsen kommer med, er et klart tilbageskridt i forhold til det, der hidtil har været enighed om.

Jeg har opfattet Danmarks position sådan – og det vil jeg bede udenrigsministeren eller hr. Ove Fich om at bekræfte – at når der er indgået internationale miljøaftaler som Baselkonventionen, Montrealkonventionen og CITES, så er det også her, beslutningen træffes om eventuelle handelssanktioner, og ikke i WTO-systemet. Det er helt afgørende, at det princip bliver opretholdt også for eventuelt kommende internationale miljøaftaler, at det er miljøaftalen, der har forrang.

Tilsvarende når det drejer sig om miljømærkning. Jeg er enig med fru Charlotte Antonsen i, at der skal være lige og fri adgang, og at der kan være nogle problemer i det nuværende økologimærke, men det afgørende er, at lande eller sammenslutninger af lande har ret til også i henhold til WTO-reglerne at udarbejde miljømærker, som man bruger som et virkemiddel i miljøpolitikken, og som alle lande derefter har fri og lige adgang til.

Kent Kirk (KF):

Ja, det er en lidt anden Folketingssal i dag, så jeg vil gerne starte med at takke udenrigsministeren for talen, som vi jo i store linjer er enige i.

Men så vil jeg gerne benytte min tale til at fremdrage nogle prioriteringer, som vi finder vigtige i Det Konservative Folkeparti, og som måske ikke er så præcise i udenrigsministerens tale. Derfor er jeg selvfølgelig også interesseret i efterfølgende at høre udenrigsministerens reaktion på det.

For det første finder vi i Det Konservative Folkeparti, at ministerkonferencen må sikre en komplet og en effektiv implementering af Marrakech-aftalen om liberalisering. Vi må sikre os, at det her bliver en realitet. Det tror jeg ikke udenrigsministeren er uenig i, sådan som jeg læser og har hørt hans tale.

For det andet mener vi også, at vi skal være opmærksomme på den udvikling, der er med de bilaterale og regionale frihandelsaftaler, således at disse aftaler ikke på nogen måde kommer til at svække den multilaterale WTO-aftale eller på nogen måde kommer til at skabe konflikt i forhold til WTO-aftalen. Der er en risiko for det her, og derfor mener vi, at man ved ministerkonferencen i Singapore også må fastholde principperne i WTO-reglerne og -procedurerne, således at der ikke indgår bilaterale aftaler rundt omkring i verden, der på nogen måde udfordrer målet med WTO-aftalen.

For det tredje finder vi, at det er meget, meget vigtigt, at det nye diskussionsaftalesystem for at løse konflikter er indgået. Og det er vigtigt, at alle medlemslandene tilslutter sig, og at man forpligter sig til at bruge det på alle de konflikter, der kan opstå, og som vedrører selve WTO-aftalen. Det ser vi også meget gerne at man på Singaporekonferencen får bekræftet.

For det fjerde finder vi, det er vigtigt at få styrket samarbejdet mellem WTO, IMF og Verdensbanken. Her ligger helt åbenbart et samarbejdsområde, som man også bør prioritere. Derfor vil vi gerne have, at man fra dansk side er opmærksom på det og får det med på dagsordenen.

For det femte er det jo en kendsgerning, at de store handelsområder står uden for WTO. Her tænker jeg på Kina og Rusland. Det er klart, at det svækker effektiviteten i det multilaterale handelssystem, og derfor finder vi, det er vigtigt, at ministrene i Singapore får bekræftet, at de vil bestræbe sig på at få udvidet WTO med Rusland og Kina. En sådan udvidelse skal finde sted på en måde, så man sikrer, at de, når de optages, også accepterer de WTO-regler og de discipliner, der nu er aftalt i WTO.

For det sjette mener vi, at WTO er en aftale mellem regeringer – det ligger i sagens natur – men at det er en række brugere, den henvender sig til. Det er virksomheder, og det er handelsforetagender og lignende. Derfor tror vi, det er nødvendigt, at vi fra dansk side også bestræber os på, at man arbejder på at forbedre åbenheden i WTO-arbejdet, således at det ikke kun er regeringer og andre, der har alle informationer, men at alle de, den henvender sig til, også får mulighed for at følge med i, hvad det er, der foregår i WTO.

For det syvende er der hele diskussionen om de industrialiserede lande og de mindre udviklede lande. Her mener vi, at spørgsmålet om at

forhindre misbrug af arbejdskraft, af børnearbejde og have respekt for fundamentale menneskerettigheder selvfølgelig er meget, meget vigtigt.

Men er WTO nu det rigtige sted at prøve på at løse det problem? Ville den rigtige fremgangsmåde, hr. udenrigsminister, ikke være at sige: Jamen ILO er faktisk et mere passende sted for denne dialog og for at finde ud af, hvordan og hvorledes vi på det internationale plan skal prøve at få løst de her ting? For ILO har jo erfaringerne på området.

Så kan man sige efterfølgende, at når så et resultat er opnået imellem landene i ILO, vil det være naturligt efterfølgende at tage det op i WTO-regi og eventuelt implementere det i aftalerne. Det er i hvert fald en fremgangsmåde, som jeg tror vil være væsentlig mere målrettet i forhold til hele problemstillingen, for vi er enige i, at problemet er der, og at det er et problem, der skal løses på internationalt plan.

For det ottende er der hele spørgsmålet om, hvordan vi skal få en globalisering og en liberalisering af verdensøkonomien – hele den forstærkede integration af investering og handel på verdensplan. Det gør det selvfølgelig naturligt, at der også på WTO-dagsordenen sker en forbindelse mellem handel og investering og mellem handel og miljø. Vi er ikke i tvivl om, at det er en naturlig udvikling. WTO har da også taget fat på spørgsmålet; der er jo nedsat et udvalg, der beskæftiger sig med det her.

Men jeg tror også, der er grund til at mane til forsigtighed her. Jeg tror, kravet til ministrene må være, at det, der kan opnås enighed om, i det mindste må forudsætte klare regler for brugen af handelsindgreb i internationale aftaler. Det er lidt den diskussion, vi havde for et øjeblik siden mellem fru Charlotte Antonsen og hr. Jørn Jespersen.

Jeg mener, at det afgørende sådan set ikke er, hvordan og hvorledes man løser det, hvad det er for et forum, man løser det i. Det afgørende er, at der er klare regler for det; for de virksomheder, der skal optræde på verdensarenaen, må vide, hvad det er, de skal forholde sig til.

Det samme gælder, når man har hele diskussionen om økomærkningssystemet. Det er vi faktisk tilhængere af. Det er meget fornuftigt. Men det afgørende må være, at det ikke kan bruges til nye tekniske beskyttelsesforanstaltninger, for så sætter vi jo hele målet med liberaliseringen af frihandelen og det, at vi har lavet regler for frihandelen, over styr.

Derfor er vores melding også til regeringen på det her område: Ja til økomærkningssystemet, meget fornuftigt, men vi må sikre os, at der ikke kan ske det, at det giver nye former for tekniske handelshindringer på verdensplan.

Min afsluttende bemærkning skal være, at vi i Det Konservative Folkeparti er stærke tilhængere af frihandelsaftalerne. Vi er også stærke tilhængere af spillereglerne. Vi må være meget på vagt over for, at det, der aftales, ikke lukker op for, at der nu kan komme nye tekniske handelshindringer, som kan være med til at ødelægge den liberalisering, vi har opnået.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Man må jo sige, at hr. Kent Kirk kaster yderligere lys over den problemstilling, vi var inde på for et øjeblik siden i forbindelse med Venstres ordfører. Nu bliver det jo sagt endnu mere klart og tydeligt, at det faktisk er WTO-reglerne og liberalismen, fjernelsen af tekniske handelshindringer, der er det vigtige. Jeg forstod hr. Kirks udtalelser sådan, at det går forud for miljøaftaler; det går forud for miljøhensynet.

Hr. Kirk sagde: Det afgørende er, at der er klare regler. Javel, men betyder det, vil jeg godt spørge, at sådanne klare regler skal fastsættes af WTO – sådan måtte det opfattes – og at de så må have forrang i det internationale system?

Sådan forstod jeg hr. Kirk, og det betyder jo altså, som vi konstaterede i forhold til Venstres ordfører, at dagsordenen i dag betyder et tilbageskridt, som også hr. Jørn Jespersen fastslog, i forhold til det, Folketinget vedtog den 25. januar 1995.

(Kort bemærkning).

Kent Kirk (KF):

Jeg kan bekræfte, at hr. Keld Albrechtsen har forstået det rigtigt.

Hvis man bemærkede de første sætninger i min tale, så lagde jeg netop meget, meget vægt på, at der ikke indgås bilaterale aftaler rundt omkring i verden, der ødelægger det, vi har nået på WTO-området. Derfor er det afgørende nu og her, at man sætter sig ned i WTO og finder ud af, hvordan og hvorledes man kan få disse ting passet ind, hvis det er internationale miljøaftaler, vi taler om, eller regionale miljøaftaler, hvad nogle af miljøaftalerne er. Hvordan og hvorledes kan man få det her passet ind i forhold til det, vi har opnået inden for WTO?

For vores mål med WTO er jo, at det gerne skulle omfatte alle verdens lande. Det er jo målet med det, og så vil det da også være det naturlige sted, når det er det forum, man samles i omkring handelsaftaler, at man dér prøver at sætte reglerne for, hvordan vi afklarer tingene.

Det afgørende for os alle sammen er sådan set, at vi har nogle klare regler, at der ikke er nogle grå zoner, som nogle kan misbruge på den ene eller anden måde. Det synes jeg er det vigtigste.

Jørn Jespersen (SF):

Jeg vil gerne starte med at knytte an til det, som hr. Kent Kirk netop har været inde på.

Det er klart, at der skal være nogle regler i WTO-systemet om, hvordan man forholder sig til internationale miljøaftaler. Det, der er mit ønske, og det, som jeg også har forstået har været regeringens position, det er i hvert fald tilkendegivet af miljøministeren i Folketingets Europaudvalg gentagne gange, når vi har diskuteret WTO-spørgsmål, fastslår de regler, der skal være i WTO-sammenhæng, at WTO-systemet respekterer internationale miljøaftaler, herunder de handelssanktioner, som måtte være indbygget i internationale miljøaftaler. Så klare kan reglerne være. Og det har jeg altså som sagt opfattet som regeringens position, og det vil jeg meget gerne have bekræftet i dag.

Jeg er nemlig ikke tilbøjelig til, som hr. Keld Albrechtsen, på forhånd at erkende, at der er tale om tilbageskridt i den dagsorden, der bliver vedtaget. Det afhænger helt af, hvilket indhold regeringen lægger i den. Og så kan man jo blot, hvis regeringen holder fast i sin hidtidige position, konstatere, at man altså har allieret sig med to borgerlige partier, der ikke har den samme tolkning af det. Det synes jeg er en dårlig strategi, men det må regeringen jo selv forholde sig til.

Så vil jeg gerne helt overordnet sige, at jeg synes, det er lidt beskæmmende, at der har været talt så lidt om de fattige ulande hidtil i denne debat. For os er det ikke primært et spørgsmål om at sikre Danmarks interesser i forbindelse med den frie handel. Der er jo ingen tvivl om, at den liberalisering af verdenshandelen, som GATT 94 og WTO-systemet lægger op til, i alt overvejende grad er kommet den rige del af verden til gode hidtil.

For en del ulande er der tale om, at den liberalisering i handelen, der har fundet sted, i hvert fald på kort sigt er til skade for deres udvikling.

Og derfor synes jeg, at det afgørende punkt i debatten burde være en diskussion om, hvordan vi sikrer et regelsæt og en indretning af WTO-systemet, som giver mulighed for en miljømæssig og social bæredygtig udvikling også i de fattige lande, og det vil jeg appellere til at vi alle sammen går ind i en dybere diskussion af også i det fremtidige arbejde.

SF ønsker som tidligere nævnt en reguleret frihandel. Vi ønsker et internationalt retssystem omkring handelen, som sætter regler op for, hvordan man tager hensyn til miljø og til bæredygtig udvikling også socialt.

Der er behov for, at nogle af de fattige lande får markedsadgang til vores markeder – også en bedre markedsadgang end den, de har i dag – samtidig med at vi giver rum for, at de i hvert fald i en opbygningsperiode kan beskytte nogle af deres egne svage og følsomme markeder. Jeg vil gerne spørge udenrigsministeren, om det også er regeringens position, at det kan være vigtigt at tilgodese ulandene med den såkaldte asymmetri i en overgangsperiode, så de får mulighed for at udnytte fordelene i en fri handel.

Det burde jo være indlysende, at en afrikansk småbonde, der lige pludselig skal konkurrere på et frit marked med en fransk hvedeproducent, som har fået massiv støtte i 20 år til at opbygge et effektivt produktionssystem, ikke umiddelbart kan klare sig i den frie konkurrence, medmindre man sikrer ressourcer til, at han kan opbygge et produktionsapparat, der giver ham mulighed for at gå ind på markedet og konkurrere.

Vi synes også, at det nuværende præference-system trænger til en forbedring. Det skal være mere gennemsigtigt. Og der er brug for, at vi lægger et niveau i præferencesystemet, som er bestemt ud fra fattigdomskriterier og ud fra kriterier for en miljømæssig og social bæredygtighed.

Der er også brug for at sikre, at de fattige lande får mulighed for at udvikle deres landbrug uden at blive gjort afhængige af transnationale selskabers monopolisering af landenes egne ressourcer. Det er meget betænkeligt, at vi kan se nogle af de store kemikalievirksomheder forsøge at monopolisere såsæd, sådan at man ikke længere har mulighed for at lægge en del af sin høst til side med henblik på næste års såsæd.

Der er brug for at sikre oprindelige folks ret til brug af deres egne genetiske ressourcer, og endelig er der god grund til at iværksætte en

målrettet indsats for at yde teknisk, økonomisk og administrativ bistand til, at de fattige ulande kan opbygge nogle systemer og organer, der kan give rådgivning og udføre kontrol i forhold til økologisk landbrugsproduktion.

Det er interessant, at selv om mange af de fattige lande er betænkelige ved vores miljøbeskyttelsesforanstaltninger, giver de til kende, at de er parate til at indgå i et samarbejde om både at tilgodese en miljømæssig udvikling og respektere de rige landes arbejde på miljøområdet, hvis de får mulighed for selv at indgå i en økologisk og bæredygtig udvikling. Og dér beder de om, at vi yder støtte af økonomisk og teknisk karakter, og det synes jeg i meget højere grad at man burde tage imod og i langt højere grad lave nogle alliancer med nogle af de fattige lande, som både tilgodeser vores miljømæssige interesser og deres helt berettigede ønsker om en ordentlig udvikling.

I den forbindelse ville det være rart at få en tilkendegivelse fra udenrigsministeren her i dag om, hvad regeringen har tænkt sig at gøre for at få implementeret Marrakechbeslutningen om kompensation til de fattige og nettofødevarieimporterende lande. Der ligger en beslutning om at yde bistand. Den er ikke sat i værk. Det er en skamplet, og der er brug for nogle stærke initiativer. Derfor ville det være en god ting, hvis ministeren i dag ville redegøre for, hvilke initiativer den danske regering agter at tage med henblik på med det samme at få iværksat Marrakechbeslutningen.

Når det drejer sig om miljøet, så har vi allerede været inde i problemstillingen. Der er risiko for, at de miljøbestræbelser, som vi i Danmark og i EU udfolder med henblik på at sikre en bæredygtig udvikling, kan komme i strid med WTO-systemet. Vi kan endnu ikke sige noget sikkert om, hvordan den strid vil udfolde sig, hvad den vil ende med, men vi kan sige, at det er væsentligt, at vi tager højde for situationen og prøver at udvikle WTO's regelsæt sådan, at vi på forhånd sikrer muligheden for at arbejde med en ordentlig og seriøs miljøpolitik i Danmark og i EU og i alle andre lande for den sags skyld.

Og dér er det helt afgørende, som jeg tidligere har nævnt, at vi får fastslået, at internationale miljøaftaler har forrang frem for WTO-systemet, og at det er muligt at arbejde med miljø og økologimærkning uden at komme i strid med WTO-systemet – selvfølgelig under den forudsætning, at mærkerne er frit tilgængelige for alle lande, der opfylder betingelserne.

Der burde også indarbejdes et forsigtighedsprincip i traktaten under henvisning til Rioerklæringen. Og endelig så har vi brug for, at det bliver fastslået, at grønne afgifter, som er lige for alle lande og på alle markeder, kan indføres uden at komme i strid med WTO-systemet.

Det sidste punkt, som vi lægger helt afgørende vægt på, er at sikre en demokratisering af hele beslutningsprocessen i forbindelse med WTO, for det, man må konstatere, er jo, at magten reelt er stjålet fra det politiske system, når det drejer sig om de beslutninger, der bliver truffet i WTO og i Codex. Det foregår i dag bag lukkede døre.

Det foregår med en helt urimelig indflydelse til især erhvervsinteresser. Det er embedsmænd og lobbyister, der i meget høj grad præger beslutningsprocessen, og offentligheden og det politiske system har ingen muligheder for at følge med og præge beslutningerne. Derfor er det selvfølgelig et skridt fremad, at regeringen nu er indstillet på i højere grad at orientere Folketingets Europaudvalg om de beslutninger, der skal tages, men det er et utilstrækkeligt skridt.

Det er afgørende, at vi sikrer, at Folketingets flertal får mulighed for at præge de forhandlingsoplæg og får mulighed for at give mandat til alle de beslutninger, der træffes enten via EU eller gennem WTO's tilknyttede organer.

I den forbindelse ville det være interessant at få at vide, om regeringen kan støtte den formulering, der er i SF's forslag til dagsorden, nemlig at man både orienterer, og at regeringen forpligtes til at forelægge forhandlingsoplæg forud for afgørende beslutninger i WTO og i Codex.

(Kort bemærkning).

Ove Fich (S):

Hr. Jørn Jespersen rejser det spørgsmål, om WTO anerkender eksisterende miljøkonventioner. Jeg havde nær sagt: Hvordan skulle man kunne andet? Eksisterende miljøkonventioner er jo indgået. De er underskrevet. De er en del af grundlaget for vores regulering af de her spørgsmål.

Så for Socialdemokratiet er det ganske klart, at internationale miljøkonventioner naturligvis skal anerkendes, også for så vidt de udtaler sig omkring handelsspørgsmål. Og derfor er jeg sådan set enig med hr. Jørn Jespersen om, at Enhedslisten her nok har fundet en bekvem undskyldning for ikke at kunne stemme for det samme, som Enhedslisten stemte for den 24. januar 1995. Det er nok i virkeligheden det, det handler om.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Jørn Jespersen hævdede det synspunkt, at vi dog skulle afprøve, om det ikke trods alt var sådan, at regeringspartierne ville stå ved den fortolkning, de havde den 24. januar 1995 af spørgsmålet om forholdet mellem miljøbestemmelser og WTO-bestemmelser.

Jeg vil sige, at med de meldinger, der er kommet fra Venstre og De Konservative, som jo trods alt er en meget væsentlig andel af det flertal, der vedtager dagsordenen, er der altså kommet modsatrettede meldinger. Og derfor mener jeg ikke, at vi er i den samme situation som den 24. januar 1995. Vi er i en dårligere situation.

De, der har fremsat dagsordensforslaget, er ganske vist ikke i stand til at blive enige om, hvad dagsordenen betyder, og så kan man være optimistisk i bedømmelsen som hr. Jørn Jespersen og tro på, at det gode vinder frem, men det er altså ikke nok. Regeringen må skabe klarhed også blandt sine medforslagsstillere om, hvad det egentlig betyder.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Jeg er glad for hr. Ove Fichs tilkendegivelse af det, som jeg opfatter som en helt selvfølgelig ting, nemlig at det fortsat er vores position, at internationale miljøaftaler skal respekteres fuldt ud, at de er i kraft, og at eventuelle konflikter afgøres i de fora, som behandler de internationale miljøaftaler. Det bør også gælde ved kommende internationale miljøaftaler, at det stadig væk er muligt at vedtage internationale miljøaftaler inklusive handelssanktioner, uden at WTO på nogen måde føler, at det er i konflikt med WTO's regelsystem.

Nu har vi så fået den tilkendegivelse fra hr. Ove Fich, nu mangler vi at få den fra regeringen, og derefter har vi det uafklarede spørgsmål, som hr. Keld Albrechtsen også rejser: Hvad får det egentlig af konsekvenser, at regeringen for at få gennemført sin dagsorden har allieret sig med to partier, som helt åbenbart har en anden fortolkning af situationen, end regeringen har?

Elisabeth Arnold (RV):

For mere end 20 år siden, i 1973, vågnede Danmark op af tornerosesøvnen og opdagede, at internationaliseringen havde taget fart. Da oliekrisen ramte os og resten af Europa, stod det pludselig klart, at vores egen økonomi var dybt afhængig af, hvordan det gik rundt omkring i

verden, og at vores egne økonomiske udviklingsmuligheder var afhængige af, at vi havde mulighed for at håndtere de ting, der kom til os udefra, og de handelsvilkår, vi i øvrigt havde overalt.

For et lille land som Danmark er den internationale handel af voldsom stor betydning, betydelig større end den er for store økonomier, og derfor er det af fundamental interesse for os og alle andre små lande, at der er internationale aftaler, som kan lette samhandelen.

Det har været afgørende, at vi har haft EU-medlemskabet til afskaffelse af de indre toldgrænser, men de ydre har jo stadig væk været der, både dem, EU selv har haft, men også de ydre toldgrænser, vi har mødt, når vi skulle eksportere til fjernere lande. Målet har hele tiden været eller burde have været færre barrierer for verdenshandelen med deraf følgende større vareudbud, billigere varer og konkurrence og dermed forhåbentlig også større velstand til de lande, som har haft behov for det.

Verdenshandelsorganisationen har været det forum, hvor man har aftalt, hvordan man skulle nedsætte toldsatsene, og der er allerede aftalt nedsættelse af toldsatsene, som også flere tidligere har været inde på, og som også ministeren sagde i sin tale. Men det går unægtelig langsomt, og det gør det selvfølgelig ikke mindst, fordi der er utrolig mange aktører på scenen, 125 lande. Selv om der var flere, vi gerne ville have haft med, er det alligevel en betragtelig medlemskreds at håndtere.

Derfor vil jeg ikke bebrejde regeringen, at man ikke kan forelægge alle detaljer alle mulige steder i hvert eneste land, før man tager skridt til at udfærdige tekster. Det er et stort apparat at arbejde med, og det er et tungt apparat at arbejde med. Desuden er det en beslutningsproces, der kræver total enighed mellem alle medlemslande, og det vil sige, at det naturligvis er de mest kontrære, der kan tænkes at ville sætte tempoet. Det kan vi selvfølgelig kun acceptere, men ikke være tilfredse med.

Noget af det sværeste ved arbejde af denne type er at acceptere den internationale arbejdsdeling, som i virkeligheden kommer til udtryk her. Det er svært at forklare den arbejdsløse syerske, at det altså er den internationale arbejdsdeling, der nu er afgørende for, at hun mister sit arbejde, og det skal hun kun være glad for, for det er i sidste ende til gavn for os alle sammen.

Det kan være meget svært at sælge det budskab, men den udfordring, som vi i virkeligheden står over for, er den internationale handelsdeling, og at vi må finde ud af noget, som vi er gode til, som andre ikke er nær så gode til, og det, som andre kan gøre billigere end os og lige så godt, må vi overlade til dem.

Det er i virkeligheden de barske realiteter, og derfor er vi også i Danmark inde i en omstillingsproces, som vi har været igennem i mange år, hvor vi flytter os fra at være et industrisamfund til at være en anden slags samfund.

Hvis man vil opretholde den slags frihandels-tanker, som vi har talt så meget om, så må man også acceptere, at der er tale om en international arbejdsdeling med de ulemper og med de omstillingsprocesser, det medfører.

Vi må fra regeringens og Folketingets side være parat til at støtte den omstilling og til at mindske de ulemper, det giver for de brancher og for de personer, der bliver ramt af det. Det er ikke alle forsamlinger og alle ansvarlige regeringer, der er lige så omsorgsfulde over for deres borgere ved den slags omstillinger, som vi gerne vil være det her i Danmark, men det at hjælpe med den omstilling er en omkostning, som man må påtage sig.

Når det er sagt, vil jeg sige, at vi fra radikal side ikke ønsker den utæmmede liberalisme. Vi ønsker, når vi alligevel går ind for frihandelsbegrebet, som vi mener er det rigtige, at der tages hensyn til mange forskellige forhold. Vi ønsker bl.a., at man skal tage hensyn til miljøet. Vi har set mange eksempler på, hvordan den utæmmede liberalisme har smadret miljøet og har gjort uoprettelig skade, og vi er glade for, at der er en komité, som arbejder videre med miljøspørgsmålene, selv om vi jo ikke synes, at fremskridtene er utrolig gode.

Det er også vigtigt, at vi fastholder fundamentale arbejdstagerrettigheder. Det kan ikke nytte noget, at frihandel bliver fremmet på basis af billig arbejdskraft – det er måske børn eller folk, der er fuldstændig ude af stand til at hævede fundamentale rettigheder såsom selvstændighed osv. – og der skal derfor også fortsat værnes om arbejdstagernes rettigheder og skrides ind, hvor de bliver overskredet.

Desuden er vi også meget interesserede i fortsat at opretholde eller indføre nye normer for forbrugerbeskyttelse – mærkninger og anden hjælp til forbrugerne – så man kan gennemskue, hvorledes og på hvilken basis de pågældende varer er fremstillet, så forbrugerne ikke vildføres.

Alle disse forhandlinger, som tager uendelig lang tid, som varer meget længe, og som hver gang kun skaffer meget beskedne fremskridt, gør det utrolig svært at få et overblik, og derfor er der heller ikke meget offentlig debat om WTO; der er mere debat om hinkosten i EU og andre bizarre situationer.

Men vi er helt sikre på, at der efterhånden ganske langsomt vil tegne sig et billede af en verdensomspændende organisation, som prøver at liberalisere, prøver at nedsætte toldskranke, prøver at fjerne protektionisme og prøver at tage hensyn til arbejdstagerrettigheder, til miljøet og til forbrugerne, som skal købe varerne.

Vi ser frem til at få flere orienteringer fra udenrigsministeren om fremskridtene i denne organisation. Kun ved at få disse orienteringer og få debatterne i de demokratiske forsamlinger får man mulighed for at tegne et billede af en udvikling, der går langsomt, men forhåbentlig også i den rigtige retning.

Om de foreslåede dagsordener kan jeg sige, at Det Radikale Venstre kan stemme for den af regeringspartierne og Venstre og De Konservative foreslåede dagsorden. Vi vil stemme imod de to øvrige dagsordener og i hvert fald sige til SF, at der jo står mange fornuftige ting i deres dagsorden, som vi fra radikal side har meget sympati for, men at jeg nok må sige, at det set i lyset af den meget tunge organisation, vi arbejder med i disse sager, er en overordentlig ambitiøs dagsorden, som ikke har mange chancer for at blive hverken helt eller halvt gennemført inden for overskuelig tid. Derfor vil vi foretrække den realistiske dagsorden, nemlig regeringspartierne dagsorden.

Annette Just (FP):

Skal man hjælpe de mindre velstillede lande her i verden, så skal man også være villige til at lytte til, hvad det er, de i virkeligheden beder om. Og de har på møde efter møde gang på gang sagt: Trade, not aid. Altså handel, ikke økonomisk hjælp.

Her har vi muligheden for at give dem mulighed for at producere og handle frit. Det er det, hele GATT blev opbygget på, det er det, WTO arbejder videre på, og det er også det, vi skal diskutere i Singapore her om ikke så frygtelig lang tid: Hvordan skal vi få frihandel til at fungere på verdensplan? Hvordan forhindrer vi tekniske handelshindringer?

Og jeg kan lige så godt sige med det samme, at for Fremskridtspartiet er en af de vigtigste

ting nok at forhindre tekniske handelshindringer, hvad enten det drejer sig om at lave nogle snirklede forestillinger om, at arbejdstageren skal sidde på den ene eller den anden måde på sin stol eller have den ene eller den anden form for afskærmning, eller hvad det end er, man kan finde på at putte ind i den såkaldte sociale dimension, der har været begyndende tale om.

Jeg vil godt sige, at jeg var meget glad for udenrigsministerens besvarelse her i dag, fordi han så tydeligt gjorde det klart, hvor vigtigt det er ikke kun for ulandene, men også for Danmark, at vi har den frihandel, for når 35 pct. af vores bruttonationalprodukt rent faktisk går til handel med udlandet, så er det også vigtigt for Danmark – uden dog dermed at sige, at vi er noget uland.

Vi ved også godt, at man er nået langt. Det tog lang tid at komme så langt i Uruguayrunden, men der er stadig lang vej at gå. Vi har ikke fået fjernet alle toldsatserne, og vi har ikke fået fjernet alle de handelshindringer, som stadig væk eksisterer, så liberaliseringen af verdensmarkedshandelen er ikke fuldstændt, men den er på vej.

Så kom udenrigsministeren ind på de tre områder, som man håber på at kunne komme videre med i Singapore, hvor de to første er telekommunikation og finansielle tjenesteydelser, og her er Fremskridtspartiet fuldstændig enig.

Men når vi kommer til det tredje punkt, som udenrigsministeren mener er meget vigtigt, nemlig søfarten, som godt nok er blevet udsat til år 2000, så mener Fremskridtspartiet, at det måske var væsentligt, hvis Danmark sagde: Her er der såmænd ingen grund til hastværk. Den bedste frihandel på søfarten er jo den frie handel, der er i dag, hvor der ingen regler er. Samtidig skulle vi se at få nedbrudt de amerikanske tekniske handelshindringer for søfarten og i stedet sikre, at vi får reel frihandel på søfart ved ikke at gå ind og lave nye regler i WTO's regi.

Jeg ved, at dansk søfart har arbejdet for det gennem mange år, og jeg ved også, at danske embedsmænd har været så dygtige, at det er lykkedes at få det hele udsat til først at blive genoptaget i år 2000. Men jeg tror, det er vigtigt allerede nu at sige, at den danske regering skal lægge sig i selen og arbejde for, at det bliver udsat på uendelig tid.

I dag er der 125 lande med i WTO, heriblandt en masse udviklingslande, og som det er sagt før, så er det selvfølgelig lykkeligt, at der er 10 nye lande på vej ind i WTO-samarbejdet, her-

iblandt de baltiske lande. Men der er nogle vigtige kolosser, som stadig væk er holdt udenfor. Vi kan jo bare nævne Kina og Rusland for at vide, hvilke størrelser vi taler om.

Kina har en ganske særlig evne: De påstår, at de har været med til at starte hele GATT-runden, så der er for dem ingen grund til at gøre sig særlig meget umage, og at WTO vil være lykkelig den dag, hvor de ophæver deres parentes og igen bliver fuldt medlem af WTO. Jeg har også ladet mig fortælle, at der er ca. 124 lande i WTO, som synes, at det måske ikke er helt så nemt, men var det så ikke en idé, at Danmark måske kom med et lille ord og sagde: Prøv at gøre jer umage. Hvis I ønsker at være med i verdenshandelen, så skal I også kunne klare alle kravene, som allerede findes i WTO, dvs. fri handel uden tekniske handelshindringer. Jeg tror, at vi her i salen i hvert fald ved, at Kina er verdensmester i at lave tekniske handelshindringer, når det gælder samhandel.

Fremskridtspartiet ønsker altså denne liberalisering af verdenshandelen, for en sådan er den eneste chance, for at også Europa og dermed Danmark vil kunne klare at blive ved med at ekspandere, blive ved med at køre med det tog, som vi nu engang er så glade for.

Vi skal tjene penge, og det kan godt være, at der er nogle partier, heriblandt Enhedslisten, som synes, at der ikke er grund til, at vi tjener penge. Men det er vi altså nødt til, og det gør vi bedst ved at handle, og i særdeleshed Danmark er god til det. Men det kan ikke nytte noget, vi tror, at vi kan sidde isoleret og handle med os selv og ikke åbne op for ulandene, ikke åbne op for de lande, der er undervejs, ved at give dem de samme muligheder for at handle frit med de varer, de nu engang kan producere. Og det er det, det hele drejer sig om.

Hvis vi går så langt, at vi siger, at vi skal have arbejdstagerrettigheder ind, så er det eneste, vi opnår – hvis der altså overhovedet er nogen, der gider høre på Danmarks mening i den sag – at blokere for den videre udvikling, blokere for ulandenes mulighed for at komme i gang med fri handel, blokere for deres udvikling, og jeg tror faktisk ikke, at der er nogen danskere, som vil synes, at det er en god idé.

Men at vi skal have miljøaspektet med i WTO, tror jeg heller ikke der er nogen, der er uenige i. Det er væsentligt, for der er ingen forurening, som kender til grænser, og det vil sige, at det er et globalt problem. Fremskridtspartiet er absolut hundrede procent enig i, at miljøaspektet skal

med i WTO-aftalerne, men i respekt for frihandelen, for uden respekt for de andres mulighed for at producere, sælge og handle har vi tværtimod vist despekt for de mennesker, der i dag ikke har det så godt som vi.

(Kort bemærkning).

Ove Fich (S):

Én ting må man medgive fru Annette Just: Det er altid klar tale. Men der var nok også en misforståelse i talen. De sociale klausuler handler jo ikke om, hvorledes man skal sidde på en stol; det handler om tvangsarbejde, det handler om, hvordan små børn arbejder i Nepal, i Pakistan, det handler om retten til at organisere sig i fagforeninger, også på arbejdsgiversiden, og det handler om retten til kollektive overenskomster – bare for at nævne de centrale punkter. Og jeg vil da gerne høre, om fru Annette Just også er modstander af disse fundamentale ILO-konventioner.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Til hr. Ove Fich vil jeg godt starte med at sige, at jeg udmærket godt ved, at det ikke handler om, hvordan man sidder på en stol. Jeg prøvede på at være en lille smule morsom, men det skal jeg nok lade være med at gentage – lige nu i hvert fald.

Fremskridtspartiet er selvfølgelig ét hundrede procent enig i, at man ikke på nogen måde skal kunne tillade hverken tvangsarbejde eller børnearbejde, men Fremskridtspartiet er modstander af, at Danmark tror, at vi er så store og kan trampe så hårdt i gulvet for frihandel, at vi kan bestemme, hvilken form for organisation der skal være tilladt, og hvordan man skal have lov til at organisere sig. Det tilhører ikke et frihandelsaftaleområde. Det mener vi skal gøres helt andre steder, hvis det overhovedet skal gøres.

Keld Albrechtsen (EL):

Efter min mening er der et stærkt element af hykleri i al den tale, der fra mange sider føres om frihandelsprincippet. Hykleriet består i, at den vestlige verden proklamerer frihandel og samtidig indfører og opretholder et konsekvent protektionistisk system, der udelukker de fattige landes varer fra de rige landes markeder.

Man har det princip, at frihandel er godt, når det er os, der skal eksportere, men frihandel er dårlig, når det er andre, der skal have muligheden. Det er essensen i det borgerlige frihandels-

princip. Frihandel bruges som et politisk redskab for de stærke på de svages bekostning.

Dermed vil jeg ikke sige, at jeg er modstander af frihandel – naturligvis er jeg ikke det – men jeg er modstander af den form for frihandelsprincip, som gør sig gældende hos det politiske flertal her i Danmark, i de øvrige vestlige lande og i organisationen WTO. Her misbruges begreberne, de vendes på hovedet og gøres til et skal-keskul for protektionisme.

Det er hovedproblemet, synes jeg, når vi diskuterer den anden vigtige side, som ikke har været så meget inde i debatten endnu, nemlig problemet for de allerfattigste lande her i verden. Vi har drøftet miljøet meget, og derfor vil jeg gå over til den anden hovedproblemstilling: de fattige landes fødevarerforsyning.

Det er beskrevet i Information i dag, hvordan 1.200 organisationer, de såkaldte NGO'er, i deres forum i Rom i øjeblikket har udsendt og rettet en stærk kritik mod virkningerne af frihandelssystemet, som er et system, der reelt går ud på, at 6-7 multinationale virksomheder har sat sig på fødevarerhandelen internationalt. Det, som kaldes frihandel, består i virkeligheden i, at nogle ganske få globalt organiserede firmaer har sat sig på det hele, og efter den oprindelige lærebog er det sådan set det stik modsatte af frihandel. Det er monopolisering, som er essensen i frihandelsprincippet, sådan som det forvaltes af den vestlige verdens magthavere i dag, så de smukke ord skjuler i realiteten stort set det modsatte af, hvad de indeholder på overfladen.

WTO-liberaliseringen af verdenshandelen, som den altså kaldes, men som den jo i virkeligheden ikke er, har medført, at de fattigste lande er blevet efterladt i en uheldig situation, hvor de ikke er i stand til at opretholde og udvikle deres egen basale fødevarerforsyning, og hvor deres mulighed for på sigt at klare deres egne miljøproblemer og deres egne fødevarerforsyningsproblemer dag for dag formindskes. Det har vi i de rige lande hovedansvaret for, og det er intet mindre end en skandale, der her foregår. Det foregår skjult for de fleste menneskers dagligdag her i Danmark, det er også kun derfor, det kan foregå, og det er derfor, det er så vigtigt, at debatten kan komme frem.

Vi ved, at man kunne føre en anden politik. Man kunne fra dansk side give de fattigste ulande muligheder for at indføre de nødvendige beskyttelsesforanstaltninger, så de kunne få en skærm, bag hvilken de kunne opbygge deres produktion. Men de muligheder lægges øde af

markedskræfterne. De pågældende lande udsættes for de markedskræfter, som ødelægger deres muligheder for at opbygge en produktion. Vi skulle i stedet gå ind og sikre, at de kunne få bistand til at opbygge deres produktion, også under ly af de nødvendige beskyttelsesforanstaltninger, men det står WTO i vejen for.

Der har i den seneste periode været en tredobling af verdenshandelen med landbrugsprodukter. Det er sket i løbet af de sidste 20 år. Handelen udgør nu ca. 500 mia. US-dollars om året, og i den nævnte 20-års-periode er ulandenes andel af den samlede landbrugseksport faldet fra 40 pct. først i 1960'erne til 26-27 pct. midt i 1990'erne. Til gengæld har EU-landene mere end fordoblet deres markedsandel og sidder nu på 45 pct. af den internationale handel med landbrugsprodukter, og amerikanerne, der især arbejder aggressivt i Stillehavsområdet, står for 23 pct. De rige lande skubber de fattige ud af markedet, og hvordan gør de rige lande, heriblandt EU-landene, det? Jo, det gør de ved at give deres egne produkter en massiv økonomisk støtte, samtidig med at de indfører protektionistiske handelsbarrierer. På den måde forskubber de verdensmarkedet og fratager de fattigste ulande deres eksistensbetingelser. Det er kernen og essensen i WTO, de rige landes redskab til at berige sig selv på de fattigstes bekostning, og derfor er der brug for et brud med det såkaldte frihandelsprincip, som hersker i WTO.

Men det, vi må konstatere i dag, er, at et flertal i Folketinget, nemlig regeringspartierne, Venstre og De Konservative, ikke ønsker dette brud, tværtimod. De går ligefrem baglæns med fortolkningen af den dagsorden, som regeringspartierne sammen med V og K har fremsat. Der var dog i det mindste i den dagsorden, der blev vedtaget den 24. januar 1995, kimen til en forståelse af denne problemstilling. Der var dog i det mindste de første spæde skridt væk fra den handelsprotektionisme over for de fattige lande, som finder sted. Der var kimen til at sætte miljøet forud for frihandelsprincippet, og der var kimen til at dreje udviklingen. Men disse resultater er tabt på gulvet i dag på grund af hr. Ove Fichs og andre repræsentanter for regeringspartiernes manøvreringer sammen med de borgerlige. Af nogle taktiske, ubegribelige hensyn har man valgt absolut at skulle lave dagsordenen sammen med to partier, som ikke har nogen forståelse for de problemer, jeg lige har skitseret ganske kort her.

Det er for mig at se fuldstændig hamrende ubegribeligt, at regeringen har valgt en sådan linje. Regeringen kunne have indbudt SF og Enhedslisten til drøftelser om en ordentlig dagsorden, men af grunde, der er fuldstændig ubegribelige, afslog regeringen det tilbud og fandt ud af, at denne dagsorden, man nu har foreslået sammen med V og K, absolut skulle forsynes med en lovprisning af frihandelsprincippet i den form, som det forstås og fortolkes af de borgerlige. Hele den klamamse skulle absolut – og det var den fundamentale betingelse for regeringspartierne – være betingelsen for, at der kunne forhandles om en dagsorden med venstrefløj. På den måde har regeringen tabt sagen på gulvet, den har tabt miljøet på gulvet, den har tabt mulighederne for at gøre en indsats for den fattige del af verden på gulvet i denne sag – forhåbentlig ikke i andre sager, men i hvert fald i denne sag.

Det synes jeg er stærkt beklageligt, og der er ingen forklarlige motiver for det. Og det er jo det, der er så fantastisk: Hvorfor gør regeringen det? Det kan jo ikke være for at skabe et flertal, for det kunne man have fået sammen med SF og Enhedslisten. Hvad i alverden er begrundelsen, hr. Ove Fich? Den har vi altså ikke fået endnu, men det kan da være, vi får den, inden debatten er slut.

Jeg synes i hvert fald indtil nu, at denne debat har haft et sørgeligt forløb. Hvad der den 24. januar 1995 var noget, der trods alt pegede fremad, ligger i dag i ruiner. Jeg håber, hr. Ove Fich kan nå at rette op på det endnu, men jeg må indrømme, at som tiden går i denne debat, tegner det ikke godt.

(Kort bemærkning).

Ove Fich (S):

Nu er det svært at lave en motiveret dagsorden sammen med Enhedslisten i denne sag, fordi forespørgslen handler om WTO og Enhedslisten ikke anerkender WTO, så derfor er det altså meget svært.

Så vil jeg lige gøre opmærksom på – og det undrer mig, at hr. Keld Albrechtsen ikke har opdaget det indtil nu – at angående alle de afsnit, som handler om udviklingslandene, miljø og sociale klausuler, er det ord for ord det samme, som blev vedtaget den 24. januar 1995, og som Enhedslisten stemte for. Så det er da lidt besynderligt, at man ikke kan stemme for denne her gang, men det må jo være, fordi vi skriver, at der er sket en betydelig liberalisering af den

internationale handel, som er af betydning for Danmarks økonomi og beskæftigelse.

Men det er vel også et faktum, at det er vigtigt med et multilateralt handelssystem, og at WTO har en central rolle i det. Det må være det, man hænger det op på, når man denne gang ikke kan støtte præcis den samme tekst, som man støttede for godt halvandet år siden.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg synes, det var et meget provokerende indlæg, Enhedslistens ordfører kom med, og jeg må sige, at det virker som om, hr. Keld Albrechtsen er lige så vanskelig at stille tilpas som Tigerdyret i »Peter Plys«. Han havde altid nogle gode ideer om, hvordan verden skulle se ud, men så snart han blev præsenteret for løsningen, var det ikke lige den model, han havde tænkt sig.

Enhedslisten går altså ind for frihandel, men ikke lige i den form, som er præsenteret her. Enhedslisten går ind for mellemstatsligt samarbejde, men ikke lige præcis i den form, der er præsenteret her, og sådan kunne vi blive ved.

Så siger hr. Keld Albrechtsen, at regeringspartierne jo bare skulle have kontaktet SF og Enhedslisten, så kunne man have fået et stort, flot flertal for en helt anden dagsorden. Men så vil jeg gerne have en forklaring på, hvorfor Enhedslisten og SF ikke fremsætter et fælles dagsordensforslag. De to forslag, der foreligger fra de to partier, er jo vidt forskellige. Der er ikke nogen som helst tegn på, at SF og Enhedslisten ville kunne enes om noget som helst, så hvordan skulle de så kunne enes om noget med regeringen? Det forstår jeg slet ikke, og det synes jeg hr. Keld Albrechtsen skylder os et svar på.

Ministeren for udviklingsbistand (Poul Nielson):

Jeg vil gerne kommentere nogle af hr. Keld Albrechtsens bemærkninger om udviklingslandenes situation.

Det blev anført, at de bør beskytte deres produktion toldmæssigt osv., for at den kan vokse frem på det grundlag. Jeg synes, man bør sige til det, at vi har set meget store problemer vokse frem af, at man har fulgt den tankegang for langt. De problemer, omstillingen af afrikanske landes økonomi drejer sig om, er jo en variant af problemerne i Østeuropa. Det er ikke anbefalelsesværdigt at forfølge beskyttelsesstrategien ret langt, og jeg vil derfor sige til den diskussion, at ekstremerne er farlige.

Jeg er enig med hr. Albrechtsen i karakteristikken af et, om man vil, ustyret marked eller et marked, man overlader til sig selv, uden at der er nogen politik til stede i forbindelse med det. På samme måde er det med en regulering og en styring af økonomien, der går ud over et vist punkt, og hvor man tror på, at fattige afrikanske lande næsten uden spredning i sammensætningen af deres økonomi kan danne en meningsfuld ramme for fremvæksten af et diversificeret økonomisk system. Vi har set, at det ikke lader sig gøre, og derfor har de lige så megen brug for at komme ind i den internationale økonomisk arbejdsdeling, som alle andre lande. Den pointe er det helt nødvendigt at holde fast i. Det er rigtigt, at de selvfølgelig er sårbare, og det er her, hele den supplerende og, om man vil, solidariske side af det internationale økonomiske samkvem må ind i billedet.

Hr. Albrechtsen siger, at vi bør hjælpe dem til opbygning af produktion på deres egne markeder, og at netop dette forhindres af WTO. Men det, der rent faktisk foregår, stadig foregår og fortsat vil foregå, og som vi fra dansk side er involveret i på netop disse områder, ser altså anderledes ud. Opbygningen af en vindmølleindustri i Indien er skabt, mens Indien ikke havde en så liberal politik med hensyn til import af komponenter osv. som nu, og hvor toldsatsene var større. Men det var med medvirken af Investeringsskandelen for Udviklingslandene og for danske bistandskroner, at danske virksomheder engagerede sig med partnere i Indien og har skabt i hundredvis af arbejdspladser, som i dag fungerer på et kommercielt bæredygtigt grundlag i en økonomi, som for Indiens vedkommende er blevet mere åben. Indien ønsker også at gå videre i den retning, og Indien ser ikke WTO som et problem for sin økonomi og sin fremtid, men som en del af løsningen på de fremtidige opgaver. Her er vores medvirken altså sket, uanset hvad den internationale handelspolitiske forhandling har kunnet føre frem til, fordi sagen vurderet på sit eget grundlag har været i orden, og vi har ydet risikovillig kapital som en del af vores udviklingsbistand.

I Zimbabwe, som heller ikke kan karakteriseres som et handelspolitisk orgie af liberalisme, er en dansk partner i færd med at opbygge en fantastisk udmærket produktion af freonfri køleskabe efter de sidste og rigtigste principper

som erstatning for gammeldags, miljøforkerte og mindre energieffektive køleskabe, i første omgang til forsyning af markedet i Zimbabwe. Men hele ideen er, at man derefter vender sig mod nabolandene, Zambia, Sydafrika osv., med dette konkurrencedygtige og miljørigtige produkt i takt med, at en fremadskridende liberalisering af handelen i den region også gør det muligt at komme ind på de markeder. Det er et andet eksempel på, at noget sådant kan foregå med privatsektorprogrammet som støttepille, og det er sket med en del af udviklingsbistanden til Zimbabwe som løftestang, så de virksomheder kunne finde hinanden og komme i gang.

Jeg nævner disse konkrete eksempler for at illustrere, at det, der foregår i virkeligheden, er mere nuanceret, og de faktiske muligheder for at få gang i erhvervsaktivitet hænger altså på, om beslutningerne bliver truffet på sagernes egne vilkår. Derfor vil jeg gentage min advarsel om, at man ikke stiller disse ting alt for forenklet op.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne sige tak til udviklingsministeren. Jeg understregede også i min tale, at jeg ikke håbede, at det tilbageslag, der sker i dag, får indflydelse på andre områder – og især da ikke på udviklingsministerens.

Jeg fornemmede også, at hvis det var sådan, at man havde sat udviklingsministeren til at forhandle dagsordenen med Folketingets partier, var den nok blevet bedre end det, der bliver resultatet i dag. Så tak for det!

Jeg fik at vide af fru Elisabeth Arnold, at Enhedslisten er umulig at stille tilfreds. Vi ville have været tilfredse, hvis man havde taget udgangspunkt i den dagsorden, som vi også stemte for den 24. januar 1995. Da krævede man ikke af os, at vi skulle underskrive en håndfæstning, der indeholdt et hyldestdigt om WTO's fortrinligheder og om den borgerlige liberalisme og alt muligt andet sludder.

Jeg vil gerne spørge hr. Ove Fich: Hvorfor skulle det med i dagsordenen? Det har jeg ikke fået nogen som helst fornuftig forklaring på, for det var ikke nødvendigt for regeringen, at det var med den 24. januar 1995. Da kunne man godt gå stille og roligt og fornuftigt frem, og vi ville have været indstillet på sammen med SF at opnå de fremskridt, som vi kunne have opnået i en forhandling. Så det er forkert, når fru

Elisabeth Arnold påstår, at vi ville have været umulige at stille tilfreds.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Jeg synes ærlig talt, det er lidt irriterende, at vi skal have denne diskussion, og især at den får den udgang, som den får. For det, der er sagen, er jo, at med en smule fleksibilitet både fra regeringens side og fra Enhedslistens side havde det være muligt at lave en dagsorden, der var meget bedre end den, der foreligger.

Jeg vil gerne sige til hr. Keld Albrechtsen, at der er ikke tale om, at dagsordenen fra januar 1995 ligger i ruiner. Den bliver stort set gentaget, og der er oven i købet et par fremskridt, f.eks. med hensyn til monopolkontrol.

Det, der er det kedelige i sagen, er, at de mulige fremskridt, vi kunne have opnået, ikke er blevet opnået, fordi de to parter ikke var til at bøje mod hinanden. Og der bliver jeg altså nødt til at sige, at selv om jeg deler kritikken af regeringens forhandlingsfremfærd i denne sag, er Enhedslisten selv jo altså ikke helt uskyldig i forløbet. Når man i tide og utide tilkendegiver, at man i virkeligheden ønsker et brud og en udmeldelse af WTO, forringer man sine egne muligheder for at få indflydelse på den linje, der bliver ført i WTO.

Det centrale i hr. Keld Albrechtsens indlæg var jo, at det var en forkert politik, der blev ført i WTO, og at den kunne laves om. Jamen hvorfor bidrager Enhedslisten så ikke til en offensiv linje, hvor vi forpligter den danske regering på en politik, der er helt anderledes med hensyn til solidaritet med den tredje verden og miljøpolitik?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil sige til hr. Jørn Jespersen, at jeg faktisk kan sige, at Enhedslisten i et og alt er aldeles uskyldig i denne sag – jamen det er jo kendsgerningen – for det er regeringspartierne, der nu kommer og vil have indført nogle proklamationer af ideologisk art, som absolut skal blokere for forhandlingerne. Det er altså ikke Enhedslistens skyld.

Vi har tilkendegivet, og jeg er enig med hr. Jørn Jespersen i, at det, der er hovedproblemet i dag, er, at regeringens Singapore-strategi har vist sig ikke at give resultater, at alle problemerne står uløste tilbage, og at der derfor var behov for fremskridt, ikke for tilbageskridt.

Vi har klart tilkendegivet både over for SF og over for regeringspartierne, at selv om der kun ville kunne opnås mindre vidtgående resultater, end Enhedslisten havde ønsket sig, så var vi indstillet på at gå ind og lave en fælles dagsorden med udgangspunkt også i de formuleringer, der stod i 24. januar-dagsordenen. Så Enhedslisten føler altså, at vi kan sige veldokumenteret, at vi ikke er skyldige i, at der ikke er blevet et godt resultat i dag.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Først tak til udenrigsministeren for redegørelsen, som vi har modtaget her i dag, om WTO og den ministerkonference, der skal være.

I Dansk Folkeparti finder vi det overordentligt vigtigt, at vi har et WTO-samarbejde. Vi ønsker en handelsliberalisering, og på jo større et plan, vi får en handelsliberalisering, jo bedre. Da WTO behandler en global handelsliberalisering, er det klart, at den får vores fulde støtte. Det er for os at se kun, når man samarbejder om disse ting på globalt plan, at det virkelig nytter.

Et hovedformål for WTO-samarbejdet må naturligvis være at få mindsket de protektionistiske regionale aftaler, der findes, og det uanset om de regionale protektionistiske aftaler findes i Amerika, Asien eller Europa.

Specielt i Europa og i særdeleshed omkring EU-samarbejdet har Danmark et særligt ansvar. EU er for os at se desværre meget ofte et godt eksempel på en indretning, der virker protektionistisk over for tredjeverdenslande.

Flere har talt om, at særfordele for tredjeverdenslande i øvrigt er nødvendige, men for Dansk Folkeparti er det afgørende at slå fast, at blot det at give tredjeverdenslande uhindret adgang til vores markeder vil være en fordel for langt de fleste tredjeverdenslande. Det vil endvidere skabe grundlag for en øget adgang til investeringer fra de såkaldt bedrestillede lande i verden til de fattigere stillede tredjeverdenslande, og det er nødvendigt, hvis de lande skal komme op på en bedre levestandard. Det er nødvendigt, hvis de skal få bedre vilkår generelt.

I WTO er det vigtigt, at vi skaber gennemsigtighed. Det gælder både i de aftaler, der er landene imellem generelt, men også for de enkelte forbrugere. Derfor skal det ikke være usagt under denne debat, at vi i Dansk Folkeparti ønsker, at der skal være krav om mærkningsordninger, som gør det muligt for den enkelte forbruger at vælge de varer, som den enkelte

forbruger ønsker, med det indhold og den produktionsmetode, som den enkelte forbruger ønsker.

Vi skal ikke med mærkningsordninger kunne forhindre varernes frie bevægelighed, men mærkningsordningerne skal netop være der for at give den enkelte forbruger muligheden for at tage den ene vare ned fra hylden frem for den anden og derigennem benytte sin mulighed for at træffe et politisk valg gennem valget af varer.

WTO med dets 125 medlemslande er et godt forum at diskutere mærkningsordninger i, men det er ikke vores overbevisning, at de enkelte lande ikke også inden for rammerne af WTO skal have mulighed for at øge kravene til mærkning. Det afgørende er, at man ikke udelukker et andet lands produkter fra markedet, men derfor skal man alligevel kunne stille krav om, at varerne er godt mærkede.

Forbrugerne bør nemlig sættes i centrum, men har faktisk været det, synes jeg, i forbløffende lille grad under den debat, vi har haft her i dag. Forbrugerne bliver jo stadig mere bevidste i valget af varer. Vi så for år tilbage – og det blev trukket frem her fra talerstolen, jeg ved ikke hvor mange gange dengang – eksemplet med æg, hvordan forbrugerne skiftede og ikke ønskede burhønsæg, men ville have æg, der var producerede bevidst om hønsenes vilkår.

Med den stadig mere politisk bevidste forbruger bliver det også mindre vigtigt at regulere de her områder politisk. Det er der også for mig at se nogle, der ikke rigtig har opfattet betydningen af.

Men i og med at den enkelte forbruger træffer beslutning om forbrug af varer efter politiske overbevisninger og politiske incitament, er det klart, at så er der også mindre behov for, at politikerne fravælger et andet lands varers adgang til vores marked. Det er for os at se en god udvikling, vi har her, og den skal vi selvfølgelig fremme. Vi skal fremme, at forbrugerne er sig deres ansvar bevidst i valget af varer.

For Dansk Folkeparti er det også afgørende, at vi som en selvfølge har stor forståelse for arbejdet for bedre miljø, og at vi har større respekt for arbejdsrettigheder. Men det er også vigtigt at forstå, at vi ofte øger målsætningerne på de her to områder, som vi jo meget ofte alle sammen deler.

Det opnår vi ved en større grad af samhandel mellem landene, ved, at vi er til stede på et andet lands marked. Ved den samhandel og den udveksling, som det giver, får vi tit en større

mulighed for at skabe forståelse for vores ønsker om et bedre miljø og større respekt for arbejdsrettighederne ved ikke at ville have samhandel med det pågældende land.

Vi skal også huske på, at et lands folks egne krav til bedre miljø og egne krav til bedre arbejdsvilkår øges i takt med den økonomiske vækst på det marked, der er tale om. Derfor er hele filosofien om, at man boykotter lande økonomisk for ad den vej at tvinge dem til større respekt for f.eks. arbejdsrettigheder, efter vores opfattelse ofte fejlslagen. Tværtimod vil landene, hvis vi giver dem mulighed for at få en øget økonomisk vækst, være i stand til selv som befolkning at stille større krav til de her ting.

Der udestår i relation til WTO, som det også har været nævnt i redegørelsen, øvelser vedrørende eksempelvis tjenesteydelser og skibstrafik, og jeg skal blot for en ordens skyld nævne, at det er vigtigt for Dansk Folkeparti, at de bliver løst, og vi håber, at regeringen gør en aktiv indsats inden for disse områder.

Så lad mig knytte en enkelt bemærkning til noget af det, der også har været diskuteret, specielt omkring Socialdemokratiets ordførers indlæg tidligere i dag om Folketingets behandling af WTO-spørgsmål. Vi er opmærksom på, at vi allerede i dag i Folketingets Europaudvalg har forhold omkring WTO til behandling. Dér, hvor der er delt kompetence, og dér, hvor EU har kompetence, er det naturligvis sådan, at vi allerede i dag i Europaudvalget diskuterer de her spørgsmål.

Men for Dansk Folkeparti er det vigtigt, at den parlamentariske indsigt i disse forhold øges, og også, at Folketingets rolle bliver større på det her område. Derfor støtter vi de tanker, der har været fremme om, at Europaudvalget skal have en større indsigt i disse forhold.

Men hvis det skal have nogen effekt og ikke bare skal blive tale, handler det ikke blot om, at udenrigsministeren eller udviklingsministeren eller en anden kommer og orienterer om forhold i relation til WTO lidt oftere, end det sker i dag. Så skal det være af en mere forpligtende art.

Derfor ser vi naturligvis frem til det arbejde, som hr. Ove Fich tidligere redegjorde for skulle påbegyndes nu i Europaudvalget og i Europaudvalgets underudvalg om en beretning om de her forhold. Vi vil i det arbejde forsøge at forpligte regeringen så meget, som det er muligt, til at komme i Europaudvalget og forelægge disse spørgsmål, således at det – naturligvis også i tråd med det, der står i den dagsor-

den, som regeringspartierne, V og K har foreslået her i dag – bliver Folketingets flertals prioriteringer, der afspejles i den debat, der kommer i WTO fra Danmarks side.

Det leder mig så hen til det, jeg sidst vil redegøre for, nemlig vores forhold til de dagsordener, der er foreslået. De dagsordensforslag, der ligger fra Enhedslisten og fra SF, mener vi vægter forkert. Vi mener derimod, at det dagsordensforslag, som er fremsat af regeringspartierne, V og K, vægter mere rigtigt, fordi det jo deraf klart fremgår, at hovedprincippet om en handelsliberalisering er uantastet – og det er det vigtige – og at det naturligvis så skal afstemmes og ske i et rimeligt balanceret forhold til de andre hensyn, der diskuteres omkring miljø og arbejdstagerrettigheder.

Men det afgørende for os og grunden til, at vi agter at stemme for det dagsordensforslag, er som sagt – og det er jo så også det, som hr. Keld Albrechtsen med modsat fortegn har brugt som argument for, at Enhedslisten under ingen omstændigheder kunne stemme for dagsordenen – at man har fået sat formuleringer ind i indledningen til dagsordenen, der klart illustrerer betydningen af liberaliseringen af den internationale handel såvel for Danmarks økonomi som for beskæftigelsen, men også af hensyn til de fattige landes deltagelse i den internationale handel. Derfor agter vi at stemme for dette dagsordensforslag.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Jeg vil gerne takke ordførerne for en diskussion, som har været ført med betydelig nerve og vitalitet, hvad der jo også meget godt afspejler den øgede betydning, som WTO er ved at få.

Jeg vil supplere den udmærkede redegørelse, som udviklingsministeren gav for nogle af problemerne vedrørende de fattige lande, og jeg kommer i øvrigt tilbage til det også i forbindelse med en omtale af landbrugsspørgsmål.

Jeg vil supplere ved at sige til hr. Keld Albrechtsen, at det jo er en fundamental misforståelse at tro, at det uden videre ville være til fordel for udviklingslandene, hvis der var fri adgang til at fastsætte, hvilke miljønormer man nu ønskede sig.

Den politiske geografi i dette er ganske anderledes. Det forholder sig sådan, at inden for WTO arbejder en kreds af lande, hvortil Danmark hører, for, at der f.eks. i internationale miljøaftaler kan anvendes handelsbestemmelser uden at komme i konflikt med WTO. De, der

modsatte sig dette, er udviklingslandene, som indtil videre har indtaget det standpunkt, at sådanne reguleringer med miljøbestemmelser vil kunne misbruges frygteligt af de industrialiserede lande til at holde deres varer ude fra markederne. Så jeg er nødt til at sige til hr. Keld Albrechtsen, at det standpunkt, Enhedslisten her indtager, er altså ikke det standpunkt, som udviklingslandene har. Det er just det, der er en af vanskelighederne i denne sag.

Dernæst vil jeg sige, at vi ser en meget stærkt øget interesse fra udviklingslandene selv i WTO's arbejde. Vi ser det allerede i det store medlemstal og i, at de faktisk søger medlemskab. Og i kraft af at flere ulande bliver medlem af WTO, i takt hermed stiger jo også udviklingslandenes muligheder for at påvirke beslutningerne. Det er vist temmelig indlysende. 30 lande ønsker at forhandle om medlemskab, således at denne organisation på en helt anden måde end den gamle GATT-organisation også afspejler udviklingslandenes synspunkter og interesser. Det er der i hvert fald en mulighed for at den kan komme til.

Og så til det særlige miljøspørgsmål. Hr. Jørn Jespersen spurgte mig om fortolkningen af miljøspørgsmålene, og jeg kan i og for sig ikke gøre det bedre end ved at henvise til, hvad der står i selve dagsordenen, som jo er foreslået af også Venstre og De Konservative. Der står, at der skal arbejdes for, at der i internationale miljøaftaler kan anvendes handelsbestemmelser, uden at dette er i konflikt med WTO. Det er sådan set meget klart, hvad der hermed udtrykkes, og det er et synspunkt, jeg helt står bag.

Hr. Jørn Jespersen spurgte videre om regeringens holdning til kompensation for de mindst udviklede fødevarerproducerende lande. Der foreligger her den situation, at det var et problem, der allerede var omtalt i Marrakech ved underskrivelsen af WTO-aftalen, og her er der allerede sat et arbejde i gang, men det skal selvfølgelig føres videre.

Jeg omtalte i min tale, at nogle af de fødevarerimporterende lande var kommet i en særlig klemme. De havde ikke fået – kan man sige – den glæde af lavere priser, som man egentlig havde ønsket sig. Tværtimod er der så sket det, også på grund af udviklingen i markedet, at de ikke har fået den glæde af det, og derfor er der behov for at yde bistand, særlig hjælp, til disse lande. Derfor indeholder Uruguayrunden også en beslutning, der forpligter de rige lande til at afhjælpe denne situation, og forpligtelserne er at

sikre nødvendig fødevarerhjælp, at sikre nødvendig eksportkredit og at sikre særlig gunstig adgang til lån fra IMF og Verdensbanken.

Regeringen er enig i den tankegang, der ligger bag WTO-beslutningen, og jeg synes også, jeg vil gøre opmærksom på over for ordførere fra Venstre og De Konservative, at dette er altså også et element i tidligere beslutninger. Det er på dette område sådan, at liberalisering er et skridt i den rigtige retning, men liberalisering alene gør det ikke; der skal en målrettet bistandsindsats til samtidig. Det er sådan, den danske regering ser på sagen.

WTO har arbejdet på opfølgning af beslutningen fra 1994. I Singapore bliver der fremlagt anbefalinger fra dette arbejde, og de anbefalinger kan vi tilslutte os fra dansk side. Jeg vil også gerne sige, at det er regeringens holdning, at handelspolitikken i det hele skal udformes under hensyntagen til større fødevarerikkerhed og med særlig hensyntagen til de mindst udviklede lande. Det ligger jo i klar forlængelse af traditionel dansk ulandsbistand.

Og så i øvrigt om forholdet mellem miljø og handel. Der har været en komité i arbejde, komiteen netop om miljø og handel inden for WTO. Her nåede vi ikke, som jeg sagde det i min tale, de ambitiøse mål, som vi havde sat os, men der blev dog vedtaget et sæt foreløbige konklusioner fra det såkaldte CTE, WTO's Komité for Handel og Miljø. Vanskeligheden ved at nå længere, end vi gjorde, lå især i udviklingslandenes massive modstand, men alligevel finder vi fra regeringens side, at vi har nået noget. Der foreligger et sæt konklusioner. Havde der ikke gjort det, skulle vi starte helt på bar bund, og konklusionerne vil være et nyttigt udgangspunkt for arbejdet efter Singapore-konferencen.

Men der er også i sig selv vigtige, gode ting i de foreløbige konklusioner – værdifulde signaler vil jeg kalde dem. Jeg vil nævne et par af dem.

For det første slås det fast, at handel og miljø begge er vigtige og bør være gensidigt støttende med henblik på at nå en bæredygtig udvikling.

For det andet at samarbejdet mellem WTO og miljøaftaler er værdifuldt og skal tilskyndes, og at analysearbejdet vedrørende sammenhængen mellem handelsprincipper og miljøpolitiske principper skal fortsætte. Her i disse mystiske formuleringer ligger, at arbejdet med at indbygge forsigtighedsprincippet skal fortsætte.

Endelig siger man, at velkonstruerede øko-mærkningsordninger kan være velegnede, effektive miljøpolitiske instrumenter til at tilskynde udviklingen af mere miljøbevidste forbrugere.

Og endelig slås det også fast, hvad jeg synes er vigtigt principielt, at markedsadgangsmuligheder er væsentlige i et forsøg på at hjælpe udviklingslande med at opnå de ressourcer, der skal til, for at de kan gennemføre passende udviklings- og miljøpolitikker.

Alt i alt vil jeg sige ikke et gennembrud i CTE-arbejdet, men nyttige fremskridt, som kan have betydning i det videre arbejde.

Jeg skylder også at gøre et par bemærkninger til hr. Jørn Jespersen om Codex Alimentarius. Codex er et FN-organ under FAO og WHO. Hovedopgaven for denne Codex Alimentarius er at fastsætte globale fødevarerstandarder. Sammenhængen til WTO er udelukkende den, at visse WTO-aftaler henviser til fremme af anvendelsen af internationale standarder, herunder de standarder, der er fastlagt i Codex Alimentarius. Det er altså vigtigt at slå fast, at der ikke er nogen institutionel sammenhæng mellem WTO og denne Codex, og WTO har ingen indflydelse på de beslutninger, der træffes i Codex vedrørende Codex Alimentarius.

Jeg vil også godt gøre et par bemærkninger om forsigtighedsprincippet i WTO ud over det, jeg allerede har nævnt. Vi har faktisk kæmpet en brav kamp fra regeringens side for at bringe forsigtighedsprincippet på banen i WTO. Det er blevet mødt med ganske betydelig skepsis og modstand, og i EU-kredsen har der været den opfattelse, at det ville være ødelæggende – på nuværende tidspunkt i hvert fald – at fremføre krav vedrørende forsigtighedsprincippet.

Men ikke desto mindre lykkedes det på EU-udenrigsministermødet i juli at opnå enighed om, at forsigtighedsprincippet indgår i EU's forberedelser af Singaporekonferencen. Vi har da også kunnet konstatere stigende tilslutning, når dette spørgsmål har været drøftet. Det synes jeg giver grund til en vis optimisme med hensyn til at få arbejdet om dette intensiveret i de kommende år.

Et par bemærkninger om åbenhed. WTO-aftalen åbner udtrykkeligt op for øget åbenhed, og det er en meget vigtig landvinding i forhold til GATT. Der er sat en proces i bevægelse. Der er derudover allerede vedtaget nogle retningslinjer for forholdet til NGO'erne, som er tydelige fremskridt.

Til sidst et par bemærkninger om spørgsmålet: Skal WTO beskæftige sig med fundamentale arbejdstagerrettigheder? Jeg argumenterede i mit indlæg omfattende for, at det skal WTO for sin egen skyld for netop at beskæftige sig med sager, der opfattes som væsentlige, og dernæst må man sige, at forbrugerne jo allerede på dette punkt har besluttet sig. Der er forbindelse mellem handel og fundamentale arbejdstagerrettigheder, og derfor er det den danske regerings standpunkt, at WTO – også af hensyn til organisationen selv og dens fremtid – skal drøfte handel og arbejdstagerrettigheder. Hvis ikke WTO tager det op, så vil døren åbne sig for enegang og risiko for protektionisme ad bagdøren.

Om tjenesteydelser kun dette ene, at jeg noterer mig den positive interesse og også den tilslutning, der var til regeringens synspunkter på området.

Lad mig så slutte med endnu en gang at sige tak til deltagerne i debatten for, synes jeg, en god og en væsentlig debat. EU er i verdensdiskussionen om WTO en progressiv faktor. Det er EU, der presser på eksempelvis med at indbygge miljøhensynene i WTO. Inden for EU er Danmark helt i front, for at det regelsæt for den internationale handel, som vi er ved at udvikle, kan udvikle sig med skyldig hensyntagen til arbejdstagerrettigheder, til miljøsynspunkter og ikke mindst også til de fattigste udviklingslandes interesser.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Ministeren pegede på et særdeles alvorligt spørgsmål, som vi gerne ville have drøftet grundigt igennem med regeringen, nemlig det forhold, at vi på den ene side skal fastholde og udvikle højere og højere miljøstandarder i vores eget land og på den anden side forhindre, at det udelukker ulandenes landbrugsprodukter fra at komme ind. Det kan man løse f.eks. gennem fair trade-mærkning. Vi havde hele diskussionen omkring bananpolitikken, hvor det faktisk lykkedes i foråret at få et enigt Folketing bag en politik i den retning. Så det kan godt lade sig gøre.

Det, der ærgrer mig i dag, er, at regeringens taktiske manøvrer i den her sag forhindrede, at vi nåede ind til de reelle problemer, for jeg er enig med ministeren i, at her lå et reelt problem, som vi burde have været inde i, som vi burde have arbejdet med, men som regeringen jo ikke har arbejdet med, som der ikke er en løsning på

i regeringens dagsorden, men som der kunne have været en løsning på, hvis man var gået i forhandling med SF og Enhedslisten.

Så jeg er enig med ministeren i, at her er en opgave, som i allerhøjeste grad er forsømt. Jeg mener bare, det er regeringens ansvar, at den er forsømt, ikke vores.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Blot for at der ikke skal opstå nogen myter eller nogen tvivl – jeg har nemlig ikke sagt, om vi stemmer for eller imod den motiverede dagsorden – kan jeg med det samme sige, at Fremskridtspartiet hverken stemmer for Enhedslistens eller SF's, men til gengæld vil vi stemme for den af regeringen sammen med Venstre og De Konservative foreslåede dagsorden, i betragtning af at den på så fundamentale områder er ændret fra den, vi havde sidste gang. Netop understregningen af betydningen af liberaliseringen i den internationale handel og nedbrydning af den internationale handelsbarriere er for Fremskridtspartiet nok noget af det væsentligste.

Vi synes også, at det afsnit, der handler om den internationale miljøaftale, og at der kan anvendes handelsbestemmelser uden at komme i konflikt med WTO, er utrolig vigtigt. Og det er faktisk den politik, som vi har ført både i Miljø- og Planlægningsudvalget og alle andre steder.

Fremskridtspartiet agter derfor at stemme for. Jeg siger det blot, fordi vi jo ikke skal stemme i dag, men først på tirsdag.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Der er to ting i udenrigsministerens sidste indlæg, jeg gerne vil kommentere.

Først omkring implementeringen af Marra-kechbeslutningen. Der pågår allerede et arbejde, og der vil blive fremlagt nogle konklusioner, sagde ministeren. Men det, der er afgørende, er jo, om Danmark tager initiativer for med det samme at få implementeret beslutningen. For der er tale om, at der er lande, som må se hungerskatastrofer i øjnene, hvor der er brug for ganske umiddelbar indsats både direkte fødevarerhjælp og så sandelig i endnu højere grad mulighed for at opbygge en landbrugsproduktion, som kan sikre en fødevarer sikkerhed og en lokal selvforsyning af bare et rimeligt omfang.

Og så kan det ikke nytte noget, at man bliver ved med at foretage analyser af, i hvor høj grad

kommande hungerkatastrofer skyldes vejr-situationer eller liberalisering eller helt tredje forhold, for det kan de sultende masser ikke vente på, og derfor er det afgørende, at analyserne bliver afløst af handling, og at Danmark lægger sit lod i vægtskålen for, at Marrakechbeslutningerne bliver iværksat nu, og dér kunne jeg godt tænke mig at få et tilsagn fra den danske regering om, at man vil gøre, hvad man kan for at implementere Marrakechbeslutningerne med det samme.

Den anden ting, som ministeren er inde på, er sammenhængen mellem WTO-konferencen og Codex, for det er jo sådan, at hvis der kommer tvister mellem lande i forbindelse med fødevarerstandarder eller mærkningsordninger for den sags skyld, vil WTO-systemet jo i sin bilæggelse af tvisterne henvise til Codex, og derfor er det helt afgørende, at vi får demokratiseret beslutningsprocessen omkring Codex, og det bliver vi nødt til at fortsætte diskussionen om.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Jeg kan give det klare tilsagn – det var det, der lå i mit tidligere svar vedrørende de mindst udviklede, fødevarerimporterende landes forhold – at den danske regering aktivt vil arbejde for, at Marrakechbeslutningerne får kød og blod og bliver ført ud i livet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Første næstformand (Ivar Hansen): Som tidligere meddelt skal jeg udsætte afstemningerne om de fremsatte dagsordensforslag til mødet tirsdag den 19. november 1996.

Den næste sag på dagsordenen var:
3) **Første behandling af beslutningsforslag nr. B 29:**

Forslag til folketingsbeslutning om etablering af atomvåbenfri zoner i Europa.

Af Keld Albrechtsen (EL) og Gert Petersen (SF) m.fl.

(Fremsat 10/10 96).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Det er regeringens holdning, at oprettelse af atomvåbenfri zoner i forskellige dele af verden kan yde et værdifuldt bidrag til forhindring af spredning af atomvåben, specielt i områder, hvor ikke alle lande har tiltrådt NPT-traktaten, og det forudsættes herved, at zonearrangementet tager hensyn til de regionale forhold, samt at regionens stater frivilligt har tilsluttet sig zonen.

Som det bl.a. fremgår af vedtagelser fra den femte gennemgangskonference vedrørende NPT-traktaten i 1995, vil sådanne zoner samt zoner uden andre masseødelæggelsesvåben kunne fremme både global og regional sikkerhed. Herunder henvises specielt til områder, der er præget af spændinger, f.eks. Mellemøsten.

Denne holdning har regeringen tidligere givet udtryk for, senest i besvarelsen af spørgsmål fra hr. Keld Albrechtsen i juli i år om samme emne, som beslutningsforslaget vedrører.

Regeringens syn på atomvåbenfri zoner svarer til den australske Canberrakommissions vurdering af sådanne zoner.

I bemærkningerne til beslutningsforslaget henvises bl.a. til, at omkring halvdelen af Jordens areal allerede er dækket af atomvåbenfri zoner.

For så vidt angår Afrika, er der tale om Pelindabatraktaten, der undertegnedes i Kairo den 11. april 1996 af 49 af de 53 lande på det afrikanske kontinent.

Blandt atomvåbenmagterne har Rusland ikke tiltrådt traktaten, som derfor endnu ikke er trådt i kraft.

Latinamerika er dækket af Tlatelolcotraktaten fra 1967, mens det sydlige Stillehav er dækket af Raratongatraktaten, der er undertegnet i 1986.

Begge disse traktater er tiltrådt og garanteret af de fem atomvåbenmagter.

Ti sydøstasiatiske lande har undertegnet en traktat om en atomvåbenfri zone i Sydøstasien. Atomvåbenmagterne har ikke tiltrådt traktaten.

Danmark har under de sidste generalforsamlinger i FN stemt for de forslag vedrørende regionale atomvåbenfri zoner, der er fremlagt.

Regeringen hilser det også velkomment, at traktaten om en afrikansk atomvåbenfri zone som nævnt blev undertegnet i april i år, samt at der udfoldes bestræbelser for at etablere en atomvåbenfri zone i Sydøstasien.

Den nordiske embedsmandsgruppe om en atomvåbenfri zone i Norden fremlagde sin rapport i marts 1991.